rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 2, juli 2014

Broerstraat 5

In dit nummer:

Mongolië zit op goudmijn
Eerste HBS ‘een groote weldaad’
Groningse Iceman
Lustrumviering trok 150.000 bezoekers
Slimme energie
Alumnidag in Apenheul

Spinozapremie voor trekvogelecoloog Theunis Piersma

Verder dənken over goed bestuur

U wilt groeien. Het verschil maken. Uw ervaring completeren met de meest recente kennis en inzichten. Geïnspireerd worden. Maar bovenal: aangezet worden tot verder denken.

Besturen gaat over het omgaan, overzien en overbruggen van tegenstellingen en ordeningsvraagstukken. Als bestuurder of directeur geeft u invulling aan een missie, aan doelstellingen, idealen en strategieën. Bestuurlijk leiders creëren zelf de bestuurlijke context. U acteert onafhankelijk van het bestuurssysteem. In de leergang **Bestuurlijk Leiderschap** streven wij er naar de deelnemers bewustzijn bij te brengen met betrekking tot de bestuurlijke context.

U discussieert en reflecteert met mededeelnemers van gelijk kaliber over de thema's die u deelt, de uitdagingen waar u voor staat als bestuurder. Inrichtings-filosofieën als good governance en corporate sustainability worden besproken. Ook ethische aspecten en de uitwerking van publieke en private verantwoordelijkheid worden beschouwd. Deze kennis en inzichten stellen u in staat een strategische koers uit te zetten. U ontwikkelt uw leiderschap en een eigen visie op besturen.

Kijk op **www.aog.nl**

AOG school of management
amersfoort / groningen

Door u te laten kijken door een verscheidenheid aan academische brillen leert u verder te denken. Dat doen we met masterprogramma's en leergangen in bedrijfskunde, general management, HRM, talentontwikkeling, marketing en maatwerk. AOG School of Management is verbonden aan de

rijksuniversiteit groningen

Inhoud

8

14

18

22

› 4 **Trekvogelonderzoek als wapen**
Theunis Piersma zet met Spinozapremie nieuw vakgebied op poten.

› 6 **Sterken stelt**

› 7 **Alumnus in het buitenland: Brazilië**

› 8 **Mongolië zit op een goudmijn**
Nieuwe leerstoel zet Mongolië op de wetenschappelijke kaart.

› 10 **Alumnus schrijft boek**

› 11 **Ain Wondre Stad: Ellen Deckwitz**

› 12 **Op vakantie bij Alumnus**
Ondernemende alumni maken het hun vakantiegasten naar de zin.

› 14 **Volledig vrije markt remt groei arme landen**
Eredoctor Dani Rodrik uit Princeton houdt Angus Maddisonlezing.

› 16 **'For Infinity'**
Lustrumbode, nummer 8: Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen

› 18 **Foto-impressie lustrumviering 4∞ jaar RUG**

› 20 **'Een groote en blijvende weldaad'**
De eerste HBS stond in Groningen, 150 jaar later viert het huidige Kamerlingh Onnes feest.

› 22 **Slimme energie vergt hogere wiskunde**
Grote Topsector Energie-subsidies voor onderzoek naar smart grids.

› 24 **Column Tienke Koning**

› 25 **Groningse Iceman**
'De methode van Hof is juist heel aards', zegt scheikundige Jan Willem Miel.

› 26 **Alumni Actief**

› 27 **Fondsenwerving**

› 28 **Life Long Learning**

› 30 **Oraties, Portretten en Colofon**

› 32 **Alumni Achteraf: filosofie**

Foto voorkant Theunis Piersma, hoogleraar trekvogelecologie aan de RUG
› FOTO › **STIJNTJE DE OLDE**

Redactioneel

De confetti opgeveegd, galakleding naar de stomerij, foto's verzameld in het (al of niet digitale) plakboek: de RUG 4∞-viering is voorbij. Het was een grandioos festijn. Schoof u met 1400 anderen aan bij de Alumnilunch? Of schaarde u zich onder de ruim 150.000 bezoekers van de andere lustrumevenementen? Er zijn volop foto's en films te bekijken. Om nog wat na te genieten of louter om te zien hoe het was.

'Onderzuik ales op zien weerde en hol vaast wat of goud is', zegt de Biebel in 't Grunnegers. En dat dóét de universiteit. Maar zij moet ook verder. Vooruitkijken naar de toekomst. De wereld verandert immers in rap tempo en het is zaak bij te blijven en ons tijdig aan te passen. De wetenschap moet en kan daaraan een nuttige bijdrage leveren.

En dat dat gewaardeerd wordt, mocht hoogleraar trekvogelecologie Theunis Piersma onlangs ervaren. Hem viel de hoogste wetenschappelijke eer in Nederland te beurt: de NWO Spinozapremie van 2,5 miljoen euro. De prijs biedt hem meer armslag te onderzoeken waarom het aantal trekvogels sinds zijn jeugd zo is verminderd en op hoe zij zich nog kunnen aanpassen aan het verdwijnen van hun leefgebied.

Ook Tjalling Halbertsma is blij met zijn leeropdracht Mongolië te mogen onderzoeken hoe het tot voor kort nomadische land, dat hij in zijn hart gesloten heeft, zich ontwikkelt nu het op een goudmijn blijkt te zitten. En eredoctor Dani Rodrik uit Princeton en zijn Groningse collega-econoom Marcel Timmer proberen al jaren te doorgronden hoe arme landen economisch groeien in tijden van globalisatie.

Razend interessant zijn voorts de ontwikkelingen in de sector energie, een onderzoeksspeerpunt van de RUG. Hoogspanningsmasten zullen nog wel even blijven, maar om er de steeds complexere energiestromen doorheen te sturen, moeten slimme netwerken, smart grids, ontwikkeld worden. Groningse wiskundigen haalden hiertoe flinke onderzoeksubsidies binnen.

'Een groote en blijvende weldaad' noemde minister Thorbecke de Hogere Burgerschool. Groningen had de eerste HBS. Dat is 150 jaar later reden tot feest voor het huidige Kamerlingh Onnes. De school is vernoemd naar een van de illustere RUG-studenten die de HBS heeft aangeleverd.

Het is zomer nu, tijd van vakantie.

Wij wensen u veel plezier met dit julinummer.

De redactie
redactieB5@rug.nl

Trekvogelonderzoek als wapen

Hij is wetenschapper, maar ook een beetje natuurbeschermer. Theunis Piersma bestudeert trekvogels, alleen verdwijnen zijn studieobjecten in rap tempo. ‘Wat ik ertegen kan doen is zo goed mogelijk onderzoek afleveren; en daarover vertellen.’ De toekenning van de Spinozapremie, Nederlands grootste en belangrijkste onderzoeksprijs, zal hem daarbij helpen.

‘Ik ben eigenlijk niet echt een vogelaar.’ Voor een hoogleraar trekvogelecologie klinkt dat wel bijzonder. Theunis Piersma wilde als student de zee onderzoeken, dolfijnen en walvissen, maar was toch ook gefascineerd door het land. In de Waddenzee met al z’n trekvogels komt dat samen. De afgelopen twintig jaar is Piersma uitgegroeid tot een internationaal erkende deskundige op het gebied van trekvogels. Begin juni volgde een voorlopige bekroning: de Spinozapremie, een bedrag van 2,5 miljoen euro dat hij naar eigen inzicht kan besteden aan zijn onderzoek.

Pijn

Piersma koppelt het gedrag van trekvogels aan de lokale omstandigheden, bijvoorbeeld de beschikbaarheid van voedsel in de Wadbodem. ‘Ik koos ooit voor de Waddenzee als onderzoeksterrein omdat dit een beschermd natuurgebied was, onze enige niet door mensenhand gevormde omgeving, dacht ik toen.’ Dat viel in de praktijk nogal tegen. Kokkelvissers vernielden schelpenbanken, wat funest was voor onder meer scholeksters en eidereenden. Piersma liet zien wat er gebeurde en trok aan de bel. Het leidde uiteindelijk tot een verbod op de mechanische kokkelvisserij.

Maar de Waddenzee is niet het enige bedreigde gebied dat Piersma onderzoekt. In de Zuidwesthoek van Friesland, de plek waar hij opgroeide en nu weer woont, staan weidevogels als de grutto onder druk. De kanoet, zijn favoriete onderzoeksobject, vliegt naar alle uithoeken van de wereld en botst overal op menselijke belangen. ‘In Zuid-Amerika werk ik samen met een onderzoeker die in 1995 nog een lokale populatie van 5000 vogels bestudeerde, dat zijn er nu 250. En in de Gele Zee bij China bevond zich ooit het grootste waddengebied ter wereld. Dat verdwijnt in rap tempo, terwijl ook dat van levensbelang is voor trekvogels.’

Piersma schuwt het activisme niet, maar klimt ook niet direct op barricades. Zijn wapen in de strijd is onderzoek. ‘Het verdwijnen van belangrijke leefgebieden voor trekvogels bestudeer ik alsof het een soort grootschalig experiment is. Dat maakt de pijn over het verlies niet minder, maar het leert je ermee om te gaan.’ Ook de Spinozapremie verzacht die pijn: ‘Het is een erkenning voor het hele vakgebied. Ik kreeg na de bekendmaking overal uit de wereld e-mails, zelfs vanuit Vuurland, van mensen die blij waren dat er aandacht was voor dit soort onderzoek.’

Mistnetten

Overigens verstoort hij met zijn onderzoek zelf ook de levens van zijn onderzoeksobjecten. ‘Dat realiseer ik mij terdege als ik bijvoorbeeld weer eens vogels vang met mistnetten. De deal is daarom: jij hebt hier last van, maar ik neem het voor je op, voor je soortgenoten en voor je habitat. Dat doe ik door de resultaten in de best mogelijke tijdschriften te publiceren, zodat ze een maximale impact hebben.’

Maar denk niet dat frustratie de drijfveer is voor Piersma. Hij is vooral enorm nieuwsgierig en gegrepen door de vraag waarom kleine vogeltjes duizenden kilometers vliegen om ergens op een ander continent een ei uit te broeden. ‘Dat is fascinerend. Waarom dóen ze het? En hoe integreren ze al die verschillende omstandigheden tijdens de trek in hun leven?’

Kanoeten vliegen rustig vanuit Siberië via de Waddenzee naar Mauritanië. Een ondersoort pendelt tussen Canada en Vuurland. ‘Ze verbinden zo de continenten, wat in Afrika gebeurt, heeft zijn weerslag op de vogelstand hier.’ De lepelaar doet het in Nederland bijvoorbeeld momenteel goed. Het werk van Piersma en zijn teamgenoten laat zien dat de grootste sterfte van volwassen dieren plaatsvindt bij vertrek uit West-Afrika. ‘Daar zit de bottleneck, maar we weten nog niet waarom.’

Een open vraag is ook hoe vogels hun trekroute leren. ‘Er is lang gedacht dat dit een soort ingebouwd programma was. Tegenwoordig zijn er veel redenen om te denken dat dit niet zo is. Lepelaars leren in de eerste twee jaren van hun leven een route, naar Zuid-Frankrijk, Spanje of Mauritanië. Eenmaal aangeleerd blijven ze die tocht maken. Terwijl grutto’s veel flexibeler lijken te zijn.’

Nieuw vakgebied

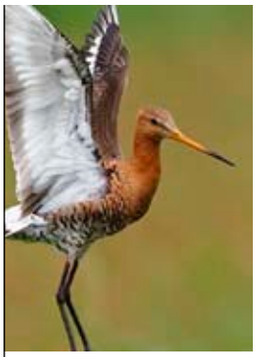
De vroege ontwikkeling van een jong heeft dus gevolgen voor het latere gedrag. En daar hoopt Piersma, met het geld van zijn Spinozapremie, een sleutel te vinden. ‘Biologen worstelen nog steeds met de rol van omgevingsinvloeden en genen. Hoe ligt de verhoudingen tussen die twee? Naar mijn idee moeten we de ontwikkelingsbiologie daar bij betrekken.’ Hij wil daarvoor eigenlijk een nieuw vakgebied opzetten: de ontwikkelingsecologie.

‘De lichamen van trekvogels passen zich voortdurend aan, net als het gedrag. De vraag is hoeveel ruimte trekvogels hebben om nieuwe oplossingen te zoeken. En doen alleen jonge dieren dat? Of ook volwassen exemplaren?’ Daarnaast zien biologen steeds meer in dat ook dieren een persoonlijkheid hebben. ‘Er zijn onderzoekende vogels, en voorzichtige, behoudende dieren. Dat speelt een rol, maar werpt ook de vraag op hoe zo’n persoonlijkheid ontstaat.’ De laatste jaren gaat er volgens Piersma wel erg veel aandacht uit naar de genen. ‘Aanleg speelt vanzelfsprekend een rol, en het is aantrekkelijk om de genetica te bestuderen omdat dit een heel “exacte” wetenschap met status is. Maar daarmee verloren we in de biologie de rol van de omgeving wel uit het oog.’ En juist die omgeving kon wel eens heel vormend zijn, zeker op jonge leeftijd.

Getrainde vogelaars

Om die invloed te onderzoeken wil Piersma jonge vogels voorzien van een zendertje, waarmee ze jarenlang te volgen zijn. ‘De technologie is er nu, de zenders zijn uitgerust met een zonnepaneeltje en gaan zo’n vijf jaar mee.’ Maar alleen een lijntje op de wereldkaart levert te weinig informatie op. ‘Ik heb ook een cordon van waarnemers nodig, die langs de route de vogels observeren wanneer ze er zijn. In wat voor landschap houden ze zich op? Wat is er te eten, en zijn er

>> vervolg op pagina 6

Theunis Piersma

(1958) studeerde biologie aan de RUG en promoveerde er in 1994. Sindsdien werkt hij als waddenonderzoeker bij het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) op Texel. Vanaf 2003 combineert hij een hoogleraarschap Dierecologie aan de RUG met onderzoek bij het NIOZ. In 2012 is hij benoemd op een speciale leerstoel Trekvogelecologie, gefinancierd door de RUG, het Wereld Natuur Fonds en de Vogelbescherming. In deze positie is hij vrijgesteld om zich helemaal te richten op onderzoek. Op 6 juni van dit jaar werd bekend dat hij een van de vier winnaars is van de Spinozapremie 2014. Deze onderzoeksprijs van NWO is de hoogste wetenschappelijke prijs in Nederland. Hij wordt ieder jaar toegekend aan drie of vier in Nederland werkzame wetenschappers met een internationale topreputatie.

www.rug.nl/inbeeld-piersma

www.unifocus.nl
18 juni 2013
‘NWO-Spinozapremie voor professor Theunis Piersma’

vervolg van pagina 5

‘De grote vraag is in wat voor wereld wij willen leven’

gevaarlijke roofvogels? Zijn ze alleen of in een groep? Zijn er andere bij ons bekende vogels bij?’ Dat vraagt om getrainde observatoren, vogelaars die bijvoorbeeld ringen om de poten kunnen aflezen.

De Spinozapremie geeft Piersma de mogelijkheid dit relatief dure onderzoek op te zetten. ‘Het is geld dat je moet inzetten voor zaken waar je niet via de gebruikelijke kanalen geld voor kunt krijgen.’ Bijvoorbeeld voor het opzetten van een nieuw vakgebied. En Piersma heeft nog wel wat andere ideetjes. Wat hij precies gaat doen, maakt hij op 9 september bekend bij de uitreiking van de Spinozapremie.

Duurzaamheid

Terug naar het activisme. Wat is er precies erg aan het verdwijnen van soorten? De grutto is misschien bedreigd, de leeuwerik is weg, maar in plaats van deze vogels komen er spreeuwen, kraaien en reigers. ‘Opportunistische soorten’, noemt Piersma ze. ‘Natuurlijk, het zijn ook vogels, veel mensen vinden ze ook mooi dus misschien dat vooral gevoelige zielen treuren om de grutto en de leeuwerik.’ Maar, benadrukt Piersma, als de grutto verdwijnt komt dat doordat sprinkhanen en vlinders er niet meer zijn. De veranderingen gaan dieper.

‘We hebben een economisch model voor de landbouw ontwikkeld dat is gericht op productiemaximalisatie: zoveel mogelijk melk van zo weinig mogelijk land, ook al moet daarvoor een weelde aan eiwitrijke grondstoffen van elders worden geïmporteerd en blijft de mest bij ons achter. Veel aspecten worden daarin niet meegenomen, zoals de omgevingswaarde en de duurzaamheid.’

Piersma is misschien een ‘gevoelige ziel’, maar hij hoeft niet terug naar vroeger. Wel wil hij voorkomen dat Nederland verandert in één groot agrobusiness-terrein. ‘De grote vraag is in wat voor wereld wij willen leven.’ Hij was onlangs in Portugal, in een regio waar vroeger veel kurkeiken stonden. Die zijn op grote schaal vervangen door veel productievere eucalyptusplantages, die iedere twintig jaar een houtoogst opleveren. ‘Maar kurkeiken, en alles wat er op en rond kurkeiken leeft, leverden veel meer werkgelegenheid. En nog belangrijker: ze vormden een bron van inspiratie voor gedichten, voor liedjes, muziek. Ze waren verweven met de cultuur. Over de eucalyptusbomen zingt daar niemand.’

TEKST > **RENÉ FRANSEN**
FOTO’S > **STIJNTJE DE OLDE**

FOTO ELMER SPAARGAREN

Sterken stelt

Wat een feest!

Alles was van minuut tot minuut geregeld. En ik was de regelneef en meende dat ik moest zorgen dat alles goed ging. Doet de microfoon het? Loopt het volgens schema? Gaat het naar wens van de koning? Maar ondanks de vele dingen die ik aan mijn hoofd had, was het een heus kippenvelmoment toen we dat balkon van het Academiegebouw op liepen. Daar stonden we dan, collegevoorzitter Sibrand Poppema en ondergetekende, met tussen ons in koning Willem-Alexander, op het bordes, waar we met het lustrumlied werden toegezongen ter gelegenheid van de opening van de viering van het 400-jarig bestaan van de Rijksuniversiteit Groningen. Aan de overkant hingen de mensen uit de ramen van de Universiteits bibliotheek. Het was mooi weer, de mensen waren vrolijk, iedereen juichte. En het lied was prachtig.

Dat de koning aanwezig was, is in lijn met de historie. Bij het lustrum van 1914 was Wilhelmina hier, vijftig jaar later in 1964 Juliana, en nu dus Willem-Alexander. Wij zijn blij dat het koninklijk huis oog heeft voor de universiteit. Zoals het voor het koninklijk huis goed zal zijn support te krijgen uit onze kringen. Ik had de indruk dat Willem-Alexander het gesprek dat we hadden georganiseerd met medewerkers en vooral met studenten erg prettig vond. Een band om in ere te houden.

Wat een feest! Een gala met 10.000 deelnemers. De Nacht van Kunst en Wetenschap met 13.500 bezoekers. En dat andere hoogtepunt, de première van de film *For Infinity – the Movie*, gemaakt door Frank den Hollander en zijn maten. Zo zou ik nog zoveel andere evenementen kunnen noemen. Net nog, in het slotweekend waarvan ik nog maar nauwelijks ben hersteld, de 1400 alumni die in de binnenstad lunchten, de parade en het spetterende slotfeest op drie podia tegelijk. En natuurlijk die indrukwekkende uitreiking van tien eredoctoraten – voor elke faculteit één – als eerbetoon aan de wetenschap.

Een maand na de opening kunnen we buitengewoon tevreden op het lustrum terugkijken. Het was goed voorbereid en voor een groot gedeelte is uitgekomen wat we ervan hadden gehoopt. We wilden verschillende groepen bereiken en uiteenlopende soorten evenementen neerzetten. Dat is gelukt. Overal is de belangstelling goed geweest. En de mensen hebben ervan genoten.

Ik vond het hoogstens jammer dat sommige evenementen maar een enkele keer werden gehouden. Neem nou dat overweldigende spektakel op het Academieplein, een samenwerking met de muzikanten van het Noord Nederlands Orkest, de dansers van Club Guy & Roni, videocollectief WERC en mediakunstenaar Jan Klug. Zo mooi, je wist op een gegeven moment niet meer waar je moest kijken. Dat was na één keer afgelopen. Daar hadden best wat meer mensen van mogen genieten.

Gelukkig zijn er ook evenementen die een vervolg krijgen. Zoals de Lauwersloop, waar ik nu voor de achttiende keer aan heb kunnen deelnemen, en de Bommen Bootrace, die het begin moet zijn van een lange traditie.

Op naar het 500-jarig bestaan!

Opgetekend door Edzard Krol.

Prof.dr. Elmer Sterken
rector magnificus

STELLING > *‘It is important to leave a better earth for our children. Nevertheless, it is more*

‘Ze vergaten dat ze ooit voor Spanje waren’

Marc Bessems (40), geschiedenis 1998, is correspondent Latijns-Amerika voor de NOS. Vanuit zijn standplaats São Paulo houdt hij Nederland op de hoogte van de WK voetbalperikelen in Brazilië, maar vertelt hij ook in Nieuwsuur over de gebeurtenissen op de rest van het continent.

‘Wel handig hè, Marc, dat je al Spaans spreekt!’ Marc Bessems hoorde het geregeld, toen hij zijn vrienden en familie vertelde dat hij NOS-correspondent in Latijns-Amerika zou worden. Maar in zijn standplaats São Paulo spreekt men uiteraard Portugees. Een van de vele andere misverstanden over booming Brazilië is dat Rio de Janeiro de hoofdstad zou zijn, in plaats van Brasilia. En weinig Nederlanders beseffen dat São Paulo haast even groot is als Nederland, dat de voormalige Portugese kolonie een grotere oppervlakte beslaat dan alle landen van de Europese Unie bij elkaar en dat het er in het zuiden zelfs kan sneeuwen.

Sinds anderhalf jaar doet Bessems er verslag voor de NOS, nu dus ook van de wereldkampioenschappen voetbal. Waar FIFA-voorzitter Valcke de Braziliaanse voorbereidingen nog ‘een hel’ noemde, is het WK inmiddels in volle gang. De correspondent rent van hot naar her, ondertussen ook nog, live in Nieuwsuur, verslag doend van de nieuwste ontwikkelingen rond de twee in Panama verdwenen Nederlandse vrouwen.

Werken in Brazilië vraagt een groot improvisatievermogen, volgens Bessems. Maar tegenover de chaos die er heerst, staat dat hij

Brazilië heeft leren kennen als een charmant land, bevolkt door warme en open mensen. ‘Ik ben dol op de informele omgang hier. President Dilma wordt niet bij haar achternaam genoemd, maar bij haar voornaam, Brazilianen die elkaar voor het eerst ontmoeten, knuffelen en zoenen uitgebreid. Ooit zei iemand me dat je, wanneer je in Brazilië tegelijk een lift instapt, vóór je op de derde verdieping bent, zo ongeveer een vriendschap voor het leven hebt opgebouwd.’

Festa laranja

Over de ongelukkige aanloop naar de WK maakte Bessems al tal van verhalen. Het land stond bol van de protesten; Brazilië zou niet klaar zijn voor het evenement en de kosten rezen de pan uit. Maar vlak voor de openingswedstrijd kantelde de sfeer voorzichtig. Het uitgesproken pessimisme sloeg om in een terughoudende vreugde. Toen zelfs oud-PSV’er Romario zijn kritiek inslikte en een tijd van feestvieren aankondigde, gaf het land zich over.

Lepo lepo Holandês, kopt de ene Braziliaanse krant, *Festa laranja* de volgende, *Vingança!* een derde. ‘Een Nederlands dansfeestje’, vertaalt Bessems voor de NOS-camera, ‘Een oranje feestje’, en: ‘Wraak!’. Het is the day after. De vorige avond won Oranje met 5-1 van Spanje en Bessems maakt bij het ochtendgloren een reportage bij een krantenkiosk in Salvador, de stad waar het wonder zich voltrok. Hij spelt de koppen, wijst op actiefoto’s van de voorbije avond en vraagt aan een stokoude Braziliaan wie de held op de foto is. ‘Van Persie!,’ grijnst de tandeloze. De reportage wordt in het achtuurjournaal van die avond uitgezonden. Tijdens Nederland-Spanje bleken de Brazilianen hun reserves tegenover het WK te hebben laten varen, merkte Bessems, die de gebeurtenissen versloeg vanaf een pleintje tegenover het stadion, aan de rand van een volkswijk. ‘Een club Brazilianen had gezorgd voor een barbecue, muziek en Cachaça-rum – het was één groot feest. Aanvankelijk waren ze voor Spanje, maar naarmate de wedstrijd vorderde, schoven ze op richting Nederland, tot ze zich, zo rond het tweede doelpunt van Van Persie, niet meer konden herinneren dat ze ooit voor Spanje waren geweest.’

TEKST > **HINKE HAMER**
FOTO > **KNVB.NL**

Mongolië. Weinig Nederlanders weten er meer van af dan Tjalling Halbertsma, die er lange tijd woonde. ‘Wie weet bijvoorbeeld dat de alfabetiseringsgraad in Mongolië in 1990 hoger was dan in Nederland?’ Uit het verre Ulaanbaatar liet hij zich weglokken om in Groningen bijzonder hoogleraar te worden én directeur van het nieuwe centrum voor Oost-Aziëstudies.

Mongolië zit op een goudmijn

TEKST >
FRANKA HUMMELS
FOTO >
JEROEN TOIRKENS

Groningen is de enige Nederlandse universiteit met een leerstoel voor Mongolië. Sinds vorig jaar, toen het gloednieuwe centrum voor Oost-Aziëstudies geopend werd. De aandachtslanden zijn China, Japan, Zuid-Korea en, dus, Mongolië. De RUG heeft Tjalling Halbertsma, die leiding geeft aan het centrum en bijzonder hoogleraar is, ervoor uit Ulaanbaatar moeten lokken.

In de Mongoolse hoofdstad werkte hij voor de Nederlandse ambassade in Beijing. ‘Dat gaat altijd zo, wie zich op China richt, doet Mongolië erbij. Kranten, bedrijven en ook onze ambassade doen het zo.’ Halbertsma richtte zelf de diplomatieke post in Mongolië op en was er de enige Nederlander. Zijn takenpakket was heel divers. Van het bijhouden van politieke ontwikkelingen en het helpen van Nederlandse toeristen met problemen tot het vinden van geschikte zakenrelaties. Op papier is Nederland na China de grootste investeerder in Mongolië – maar, haast Halbertsma zich erbij te zeggen, dat is vooral dankzij het

STELLING > *The Netherlands is considered as one of the most developed and richest countries in the world, but*

belastingverdrag, dat inmiddels door Mongolië is opgezegd. ‘Mongolië is bovendien de snelst groeiende economie ter wereld. Nu stelt die economie niet zoveel voor, dus er valt veel te groeien. Maar toch.’

Goudmijn

De Mongoolse economie zit in de lift omdat er in 2012 een enorme hoeveelheid goud, koper en andere waardevolle grondstoffen gevonden werd in de Gobi-woestijn. Opeens zit het land dus –letterlijk – op een goudmijn. ‘Dat levert een enorme spanning op. De mensen in Mongolië leven van oorsprong nomadisch, wat haaks staat op een mijnbouw-economie. Maar voor de welvaart zijn die mijnen cruciaal. Hoe dat zal gaan? Heel interessant.’

En er broeit meer in Mongolië. In 1921 was het de tweede communistische staat ter wereld, in 1990 kwam daaraan met een bijna geruisloze overgang een einde. ‘In het land dat altijd boeddhistisch was, zijn door die zeventig jaar communisme veel gebruiken verloren gegaan. Het moet nu zijn religieuze cultuur terugvinden en soms zelfs opnieuw uitvinden. Dat is niet eenvoudig. Een mooi voorbeeld daarvan zag ik toen ik eind jaren negentig in de steppe een traditionele Tsam-dans bijwoonde. Niemand van de monniken wist hoe dat moest. De enige die het nog als jongetje had meegemaakt, was een oude man in een rolstoel. Hij moest uit zijn geheugen putten voor choreografische aanwijzingen.’

Przewalskipaarden

Halbertsma is enthousiast als hij over Mongolië vertelt. Hij vindt het jammer, dat mensen er zo weinig kennis over hebben. ‘Wie weet bijvoorbeeld dat de alfabetiseringsgraad er in 1990 hoger was dan in Nederland? Of dat Nederland Mongolië vertegenwoordigt bij de European Bank for Research and Development? We kennen het land hoogstens van de przewalskipaarden die er in de jaren negentig uit Nederland naartoe zijn gebracht. In Mongolië waren ze uitgestorven, maar in Nederland werden ze gefokt in natuurgebieden.’ Omgekeerd is er in die verre landen wél een grote kennis over Europa aanwezig, valt hem op.

Het was het toeval dat hem ooit naar Ulaanbaatar bracht. In zijn studietijd had hij rechten en antropologie gestudeerd. ‘Helemaal geen onlogische combinatie’, vindt de professor, ‘het recht zegt immers alles over hoe je een samenleving organiseert.’ Hij studeerde veel in het buitenland, ook in China. Dus daarheen toog hij, toen zijn diploma eenmaal binnen was. Hij werkte als consultant, in verschillende rollen, en raakte ook bij projecten in Mongolië betrokken.

Nestoriaanse grafstenen

‘Ik stuitte in de steppe van Binnen-Mongolië, in China, op iets bijzonders: nestoriaanse grafstenen. Het nestorianisme is een oosterse christelijke stroming uit de vijfde eeuw na Christus. Ik besefte dat ik iets unieks tegenkwam en ben de stenen in kaart gaan brengen. De universiteit van Leiden heeft me toen voorgesteld daarop te promoveren. Ik heb een catalogus gemaakt en mijn ‘wrijfprenten’ van de stenen werden in het Rijksmuseum tentoongesteld. Een historisch-cultureel onderzoek, maar het heeft ook heel veel eigentijdse aspecten. De meeste van die stenen zijn nu namelijk niet meer in het veld te vinden. Mensen hebben ze bijvoorbeeld gebruikt om muurtjes van te bouwen of aan

antiekhandelaren verkocht.’ Na zijn promotie keerde hij terug naar Mongolië om er weer voor de ambassade te werken. Hij was inmiddels uitgegroeid tot dé Mongolië-expert van Nederland en schreef voor verschillende kranten over de ontwikkelingen in ‘zijn’ land.

Halbertsma zat dus goed in Ulaanbatar. En toch liet hij zich naar Groningen lokken, want lokken was het. ‘Op een gegeven moment maakte een delegatie van de RUG een studiereis naar de partnerinstellingen in China. Ook Mongolië werd bezocht om te kijken wat daar de mogelijkheden waren. Zo kwamen ze bij mij terecht. Dat ook de bestuursvoorzitter – Sibrand Poppema – mee was, sprak me aan. Het was duidelijk: deze universiteit heeft serieuze plannen.’

Mongoolse universiteit

‘De samenwerking met Mongolië was overigens niet nieuw voor de RUG. Al in 1991 werd het onderwijscurriculum van geneeskunde verkocht aan een Mongoolse universiteit. Er zijn veel meer van dat soort kansen, die Halbertsma met het Centre for East Asian Studies Groningen (CEASG) wil aangrijpen. ‘In de landen in Oost-Azië is een enorme turbulentie, maar wij weten er nog zo weinig van. Dat is een hiaat in Nederland. En toch, ze zijn allang niet meer exotisch. Dit is de beste tijd om ze te bestuderen. Vroeger was China gesloten, moest je er uit boeken over leren. Nu kun je erheen, met mensen praten.’

Halbertsma heeft grootse plannen met het CEASG. Volgend jaar al kan er een masteropleiding gevolgd worden die ingaat op de politieke economie van de vier aandachtslanden. En binnenkort beginnen de eerste promovendi. Halbertsma streeft ernaar dat een groot deel van hen uit Oost-Azië afkomstig zal zijn. Hij wil sowieso meer uitwisseling tussen de RUG en Aziatische universiteiten bewerkstelligen. ‘Je kunt als Groningse student namelijk zomaar terecht op heel goed aangeschreven Chinese universiteiten, waar voor lokale studenten enorme toelatingseisen gelden. Veel studenten beseffen helemaal niet wat voor kansen ze daar hebben.’

Er is nog iets wat Halbertsma verbaast: ‘Er is in Nederland nu maar één plek waar je Chinees kunt studeren. Dat is bizar. In Nordrhein-Westfalen, in omvang en inwonertal vergelijkbaar met Nederland, kan je dat bij vijf universiteiten!’ Wat hem betreft, ligt een volwaardige studie Chinees dus in het Groningse verschiet. ‘Maar, zoals een Oosters gezegde luidt: een lange reis begint met een enkele stap.’

Tjalling Halbertsma (1969), rechts op de foto, studeerde rechten en antropologie in Maastricht en Amsterdam, werkte als consultant in China en promoveerde in 2007 in Leiden op het Nestoriaans erfgoed van Binnen-Mongolië. Vervolgens zette hij in Ulaanbaatar de Mongoolse post op van de Nederlandse ambassade in Beijing. Eind 2013 werd hij benoemd tot bijzonder hoogleraar op de ‘Chair for East Asian Studies, with a focus on modern day Mongolia’, ingesteld door het Ubbo Emmius Fonds en mede mogelijk gemaakt door de ING Bank, de Jack Weatherford Foundation, Mongolia Opportunities Partners en de Riverbed Foundation. Tevens leidt Halbertsma het interfacultaire Centre for East Asian Studies Groningen (CEASG), dat werd opgericht door de Faculteit der Letteren.

www.rug.nl/inbeeld-thalbertsma

www.unifocus.nl
11 december 2013
‘Eerste leerstoel Mongolië in Nederland’

Alumnus schrijft boek

G.H. Joost Baarssen (1987) / American Studies 2008
America's True Mother Country?
Images of the Dutch in the Second Half of the Nineteenth Century.
› www.lit-verlag.de › $ 37.95 / € 24,90 (o.vb.)

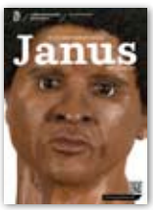
Trudy Dehue (1951) / psychologie 1983 promotie 1990
Betere mensen
Over gezondheid als keuze en koopwaar
› www.atlascontact.nl › € 22,99

Pieter Hoexum (1968) / filosofie 1995
Kleine filosofie van het rijtjes huis
Ook op ooghoogte genoeg om je over te verwonderen.
› www.atlascontact.nl › € 19,99

Nanne Hogeland (1984) / geschiedenis 2008
Goed zoet! Bakken zonder suiker
Toch genieten van heerlijke zoete taarten.
› www.loopvis.nl › € 29,95

Hans Kaper (1936) / wiskunde 1960 en **Hans Engler**
Mathematics and Climate
Bekroond 'for its accessible explanation'
› www.siam.org/books/ot131 › $ 56.05

Bert Korendijk (1954) / Nederlands recht 1978
In de ban van mummie Janus
Mummie sinds 1826 in ons land.
› www.barkhuis.nl › € 9,95

Luc Panhuysen (1962) /algemene letteren 1989
De Gouden Eeuw in zeventien portretten en momenten
› www.vbku.nl › € 34,95

Theunis Piersma (1958) / biologie 1984, promotie 1994
Sweltsjes fan Gaast / Zwaluwen van Gaast
Ode aan de zwaluw. Fries- en Nederlandstalige editie.
› www.bornmeer.nl › € 15,00

Boudewijn Smits (1977) / rechten 2004
Loe de Jong, 1914-2005
Biografie van een historicus met een missie.
› www.uitgeverijboom.nl › www.biografieloedejong.nl
› € 39,90

Meer boeken van alumni staan op www.rug.nl/alumni/boek.

MARTINIKERKHOF

‘Deze jongen was echt zo’n haantje’

‘Ik had veel last van slapeloosheid. De dokter raadde mij aan op te staan en wat anders te gaan doen als ik niet kon slapen, om te voorkomen dat ik mijn bed zou associëren met slapeloosheid. Meestal deed ik mijn schoenen en mijn jas aan en maakte in mijn pyjamabroek een wandelingetje door de stad. Favoriet waren de donderdagavonden. Het is zo heerlijk surrealistisch als jij, nuchter en op zoek naar slaap, je leeftijdsgenoten stomdronken ziet. De mensen die je overdag in de UB ijverig ziet zijn, zie je zich ’s nachts aanstellen, drama maken. Ik heb zo’n beetje mijn hele studietijd doorgebracht in de UB. Ik weet niet of je het kent, maar het is flikflooien en sjansen daar. Een datingmarkt. En loeren naar mensen die je nooit spreekt. In de kantine luisterde ik graag sterke verhalen van mensen af. Vond ik enig. Op een gegeven moment was er een groep Vindicaters. Eén had altijd de grootste bek. Hoeveel meisjes hij wel niet gehad had, blablabla. Ik luisterde met rode oortjes.
Toen ik weer eens niet kon slapen, stuitte ik bij mijn wandeling op die jongen. Hij stond op het Martinikerkhof tegen de kerkmuur te zoenen met een andere jongen. In het steegje achter het beeld van Sint-Joris en de draak. Ik dacht: Wowwowwow, o my god. Zo fantastisch!
Nou zullen er bij Vindicat genoeg homo’s zijn en het was misschien een homoseksueel uitspattinkje, maar dit was echt zo’n jongen van: “Ja, de wijfjes, en batsen en zo”. Echt zo’n haantje dat met een laag uitgesneden T-shirt en borsthaar in de UB-kantine helemaal de hipper stond te zijn, met zijn XY-chromosomen. Het voelde als een overwinning, dat ik sinds die avond wist dat deze persoon ook een heel andere kant had.’

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

FOTO NADINE ANCHER

Ellen Deckwitz
(32); dichteres; daarnaast presentator, actrice, muzikant en dj; treedt op in binnen- en buitenland; publiceerde voetbalpoëzie in verschillende tijdschriften; ontving in 2012 de C. Buddingh’- prijs voor haar debuut *De steen vreest mij*; deed Nederlands en de research-master literary studies 2008.

> speciale plek: Martinikerkhof bij het beeld van Sint-Joris en de draak

TEKST >
ELLIS ELLENBROEK
FOTO >
ELMER SPAARGAREN

Op vakantie bij Al

Annelie Bleckman (1987)
master of business administration 2010
www.kuilart.nl e
www.wiid.nl

Vakantiepark De Kuilart in Koudum

Annelie Bleckman is sinds mei mede-eigenaar van vakantiepark De Kuilart in Koudum. Samen met haar broers neemt ze op termijn ook de camping van haar ouders, It Wiid in Eernewoude, over. 'Ik ben opgegroeid op de camping en wilde als kind al het bedrijf van mijn ouders overnemen. Mensen een leuke dag bezorgen heb ik altijd mooi gevonden.'
In de familie Bleckman werd vaak bewonderend gesproken over De Kuilart, het grootste vakantiepark van Friesland. Het ligt aan de Friese meren en is de ideale uitvalbasis voor watersporters. Er zijn bungalows, stacaravans en kampeerplekken en er is een jachthaven. 'Toen het te koop kwam, hebben we snel een familievergadering gehouden.' Met hulp van hun ouders en een lening van de bank kochten Bleckman en haar twee broers het park. Ze werd 'directeur in opleiding', zoals ze zichzelf lachend noemt; want de voormalige eigenaar helpt haar op weg. Zevenentwintig jaar en dan al eigenaar van een Fries vakantiepark, sommige – Amsterdamse – vriendinnen trekken er hun wenkbrauwen bij op. Behalve dan degenen die oorspronkelijk ook uit Friesland komen. 'Die gaan over een paar jaar vast ook wel weer terug naar het platteland.' Een toekomstige liefde moet het met De Kuilart ook zien zitten, want Bleckman gaat hier voorlopig niet vandaan. 'Dit is wat ik wil. Ik mag eindelijk van start.'

Laurenz Veendrick (1948)
psychologie 1973 / promotie 1993
www.veluwe-fiets-safari.nl

E-bike fietssafari's op de Veluwe

Er zijn nog gebieden in Nederland waar je geen mens tegenkomt, maar wel een wild zwijn of een edelhert. Dat is wat Laurenz Veendrick zijn klanten graag wil laten zien. Het hoeven geen hardcore natuurliefhebbers te zijn, zelf kent hij ook niet ieder plantje of vogeltje, het gaat om de beleving. 'Nederland is een aangeharkt land, maar op de Veluwe zijn hele gebieden nog vrij wild. En elke tien minuten beland je in een ander landschap: bos, beek, heideveld of zandverstuiving.'
In de omgeving van zijn woonplaats Harderwijk gaat hij sinds 2006 op fietssafari met groepen van een man of zes. Van twaalf tot tweeëntachtig, zegt hij, 'iedereen die kan fietsen kan het.' Want met zijn elektrische fietsen – 'een geweldige uitvinding' – rijd je met gemak door mul zand en kun je grotere afstanden afleggen. Toch is zijn safari 'beslist niet een hele dag jakkeren'. Er wordt ook gewandeld, gepicknickt en geborreld. Veendrick was 33 jaar werkzaam aan de universiteit, als docent en onderzoeker, psychologie en criminologie. Hij stopte toen hij bij een reorganisatie een goede vertrekregeling kon krijgen, maar de psycholoog in hem is nooit ver weg. Er wordt hem heel wat toevertrouwd tijdens de fietstochten. 'Er zijn groepen die jaarlijks gaan fietsen om stil te staan bij het overlijden van een familielid. Dat een fietssafari zich daarvoor leent, had ik nooit kunnen bedenken toen ik hiermee begon.'

TEKST > **DORIEN VRIELING**

umnus

Dirk Buiskool (1957)
geschiedenis 1988
www.hotel-deliriver.com
www.trijaya-travel.com

Reisbureau Tri Jaya en Hotel Deli River, bij Medan op Sumatra

Dirk Buiskool vernoemde het restaurant van zijn hotel naar Omlandia, het Vindicat-dispuut waar hij als student lid van was. 'Met Vindicat had ik niet zo veel, maar met Omlandia des te meer. Er waren alleen maar studenten uit de omgeving van Groningen lid – met hun kenmerkende droge humor – en er werd uitsluitend Gronings gesproken.' Dat spreken ze tegenwoordig niet allemaal meer, weet hij van zijn oudste zoon, student internationale organisaties, die nu lid is. Buiskool begon in 1990 als lector Europese geschiedenis aan de universiteit van Noord-Sumatra. Hoewel hij met zijn vrouw Diana vervolgens een reisbureau oprichtte en later een hotel, liet zijn oorspronkelijke vak hem nooit los. Hij publiceert over de geschiedenis van Medan en schreef een boek over schilder Harm Kamerlingh Onnes, die in 1922 een reis naar Medan maakte. 'De brieven en de prachtige tekeningen van deze man laten zien hoe de koloniale wereld van Indonesië er toen uitzag.' Veel van Buiskools gasten komen uit Nederland. Vaak zijn ze op zoek naar hun familiegeschiedenis. Ze willen zien in welk interneringskamp hun ouders hebben gezeten in de oorlog, op welke plantage of bij welk bedrijf ze gewerkt hebben. Buiskool stelt samen met hen een reis op maat samen. Uitvoerig mailt hij met hen. 'Ik druk ze op het hart dat ze eerst in de Nederlandse archieven moeten duiken. Het is zonde als ze met weinig informatie komen, want dan mis je van alles.' De persoonlijke verhalen geven een extra dimensie aan zijn werk, zegt Buiskool. 'Zo'n reis heeft een helende werking. Vaak voelen mensen zich bevrijd.'

Margriet Moerenhout (1960)
biologie 1987
www.bbdeontmoeting.nl
www.silver-stones.nl

Bed & Breakfast De OntMoeting bij Makkinga

Jarenlang kwam Margriet Moerenhout voor haar werk bij Bed & Breakfasthouders thuis. Ze gaf toen cursussen aan recreatie-ondernemers over de nationale parken in Drenthe, als projectleider bij het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN). Het begon steeds meer te kriebelen. 'Ik wilde óók iets voor mezelf beginnen. En het moest iets duurzaams zijn.'
Inmiddels is er één B&B-kamer klaar, nummer twee en drie volgen later dit jaar. De eerste bezoekers hebben al kunnen genieten van Moerenhouts zelfgemaakte jams van fruit uit haar tuin, van de eitjes die haar kippen leggen en van het biologisch katoenen beddengoed. Maar duurzaamheid zit bij De OntMoeting ook in grotere dingen: De boerderij, in 2011 gekocht, werd door haar echtgenoot zelf verbouwd en milieuvriendelijk geïsoleerd. En de warmte van het gebruikte douchewater wordt benut bij volgende douchebeurten. Moerenhout heeft ook een sieradenatelier aan huis. In augustus organiseert ze een vijfdaagse workshop edelsmeden. Deelnemers kunnen logeren in haar B&B of in een nabijgelegen vakantiehuisje. 'Creatief bezig zijn, het gezellig hebben met elkaar en genieten van de natuur. Samen trekken we de omgeving in om inspiratie op te doen. Kijken welke vormen iemand mooi vindt, en daar dan mee aan de slag.'

Jan ten Tije (1968)
milieuwetenschappen 1994
www.dekeite.nl

Natuurcamping De Keite in Markelo

Zijn vader had nooit kunnen studeren, en daarom moest Jan ten Tije dat beslist wél. Junior droomde er van kleins af aan van om de camping van zijn ouders over te nemen, maar daar moest senior niets van weten. Jan kon met zijn studie immers een veel mooiere baan krijgen. Tot vader ernstig ziek werd. 'We hadden nog maar weinig tijd samen, maar in de laatste weken ging hij er anders over denken. Hij besloot dat ik moest doen waar ik gelukkig van werd.'
Met zijn vrouw Diane runt hij nu natuurcamping De Keite, die ligt rond de boerderij die vroeger van zijn grootouders was. Het is geen doorsnee camping, vertelt Ten Tije. Niet voor niets heeft hij een stichting voor landschapsbehoud in Markelo opgericht. 'De indeling van ons erf is nog precies zoals vroeger. Je kunt nog zien waar de varkens liepen, waar hout gehakt werd.' De kampeerplekken zijn omgeven door houtsingels, er is veel privacy. 'Je voelt de rust die ik hier als kind altijd voelde.'
Daarnaast is de milieuwetenschapper 'accountmanager landelijk gebied en duurzaamheid' bij de gemeente Wierden. Zijn vrouw werkt parttime als verpleegkundige. Samen maken ze de camping en de twee vakantiewoningen geschikt voor mensen die extra zorg nodig hebben. 'De camping was míjn droom, niet die van haar, maar we kunnen er nu allebei onze passie in kwijt.'

De wereldberoemde politiek econoom Dani Rodrik, een van de tien eredoctoren die tijdens de RUG400-viering werden ingehuldigd, gaf daags voor de plechtigheid de Angus Maddison-lezing *The Future of Growth: Lessons from Economics*, over de succesfactoren van snel groeiende economieën, zijn favoriete thema.

Volledig vrije markt remt groei arme landen

Dani Rodrik (Istanbul, 1957) is sinds 2013 hoogleraar aan het Institute for Advanced Study in Princeton, New Jersey, en daarvoor aan de Harvard Kennedy School of Government en de Columbia University. Hij publiceert veel over internationale economie en globalisering, economische groei en ontwikkeling, en politieke economie is auteur van *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy* (Norton, 2011) en *One Economics, Many Recipes: Globalization, Institutions, and Economic Growth* (Princeton, 2007). Ook schrijft hij veel over de Turkse politiek. De komende drie jaar is hij Centennial Professor aan de London School of Economics.

Wetenschappers kunnen worden onderverdeeld in 'vossen' en 'egels'. Het onderscheid werd rond 650 voor Christus gemaakt door de Griekse dichter Archilochos, die schreef: 'Vele dingen weet de vos, de egel weet één groot ding.' De vos is altijd op zoek en jaagt op alles wat hij tegenkomt, de egel blijft bij zijn ene onderwerp. Dani Rodrik, de spraakmakende Amerikaanse econoom, van Turkse origine, is een vos, zegt zijn Groningse gastheer Marcel Timmer.

Rodriks band met de Groningse universiteit is hecht, sinds hij samenwerkt met het Groningen Growth and Development Center (GGDC), dat onder leiding staat van Timmer: 'Rodrik is een vos omdat hij zich niet beperkt tot het toepassen van één model op alle economische systemen en situaties in deze wereld. Hij kijkt, afhankelijk van de context, per geval welk model het meest van toepassing is. Dat is gelukkig een manier van economie bedrijven die terrein wint; veel meer gebaseerd op empirie dan op de veronderstelling van één onwrikbaar theoretisch systeem.'

Boodschap

Daarmee is niet gezegd dat Rodrik niet trouw zou zijn aan zijn onderwerp: de invloed van globalisering op de groeikansen van verschillende economieën. De traditionele basisvoorwaarden voor economische groei zijn een stabiele overheid en goed onderwijs. Rodrik stelt echter vast – gesteund door een overvloed aan gegevens – dat deze misschien wel noodzakelijke, maar nog geen voldoende voorwaarden zijn voor snelle groei. Want daarvoor moet een land vooral investeren in zijn industrie en ervoor zorgen dat arbeid naar sectoren verschuift waar die de hoogste toegevoegde waarde heeft. Hij wijst op China en andere Oost-Aziatische landen die vergeleken met Latijns-Amerikaanse landen, om nog maar te zwijgen van Afrika, een enorme econo-mische groei doormaakten. In tegenstelling tot de voorschriften van de (nu nog) gevestigde orde ging dat gepaard met protectionistische maatregelen voor de industrie, valuta en de financiële sector ten behoeve van de export. Globalisering biedt vele kansen voor groei in armere landen, maar die zullen niet gerealiseerd worden in een volledig vrije markt, zegt Rodrik.

'Rodrik is in hoge mate een politiek econoom. Hij is wetenschapper, maar hij onderzoekt de economie ook met het doel de politiek van advies te voorzien. En hij onderzoekt op welke manier politieke keuzes gemaakt worden. Het is wetenschap met een boodschap,' zegt Timmer, hoogleraar Groei en ontwikkeling.

Als directeur van het GGDC kent Timmer Rodrik al jaren, omdat het Groningse centrum veel onderzoek doet naar de Afrikaanse economie en Rodrik daar gebruik van maakt. Toch is het pas de eerste keer dat de Amerikaan ook in levenden lijve in Groningen op bezoek is. 'Een echte wetenschapper, wars van ceremonieel vertoon. Hij had toen hij hier arriveerde niet eens een pak bij zich', vertelt Timmer.

Kloof

Rodrik draagt een inderhaast gehuurd pak in de stampvolle collegezaal in de Zernikeborg, waar hij de Angus Maddisonlezing geeft, vernoemd naar de beroemde Groningse econoom. Maddison (1926-2010) was uit op het verzamelen en reconstrueren van historische economische gegevens, die ver terug gingen in de tijd. Ook Rodrik beschouwt deze historische gegevens als belangrijke bron van kennis, niet zozeer om te extrapoleren richting de

Minister Ploumen bezoekt Rwanda

toekomst, als wel om de bronnen van economische groei te begrijpen. Hij legt zijn gehoor in een college van een uur uit welke mechanismes daarbij zonneklaar een rol spelen. En wat dat voor gevolgen heeft voor de mate waarin economieën naar elkaar toe groeien. Dat laatste is wenselijk ter wille van een wereldwijde politieke stabiliteit.

Maar vooralsnog wordt die kloof niet snel kleiner, stelt hij vast. Weliswaar groeien de ontwikkelingslanden sneller dan de ontwikkelde, maar onderling zijn er grote verschillen. Zo groeiden de Oost-Aziatische landen met zo'n 5% per jaar sinds 1980, de Latijns-Amerikaanse landen met 2,5% en de Afrikaanse landen met 0,5%. Blijkbaar is de toegang die 'laatkomers' in de economie nu hebben tot nieuwe technieken en kapitaal geen garantie voor automatische snelle groei. Rodrik: 'Convergence is potential, but conditional.' Hij toont een reeks diagrammen die een sterke correlatie laten zien tussen de economische groei van een land en de mate waarin arbeid verschuift naar industriële productie. Tegelijk voegt hij daar de factor 'transitie' aan toe: de mate waarin een land structureel moderniseert. De diagrammen over Oost-Aziatische landen zien er wezenlijk anders uit dan die over Afrika, waar arbeid nauwelijks is verschoven naar productievere sectoren.

Wonderful excuse

Rodrik veegt in zijn lezing de vloer aan met het almaar uitdijende pakket regels die de Wereldbank, het IMF en de Wereldhandels Organisatie (WTO) willen opleggen aan ontwikkelingslanden om hun economie geleidelijk op te bouwen aan de hand van de vrije markt. 'It's an endless list which forms a wonderful excuse to delay economic reformation and which ignores the usefulness of unorthodox measures.' Dat is niet de manier waarop Europese landen en de VS rijk zijn geworden in het verleden. En meer recent heeft ook Oost-Azië, waar de economie groeit als kool, zich er weinig van aangetrokken.

Te laat

Rodrik vreest dat het voor Afrika te laat is om een zelfde mix van staatsbescherming en interventie en openheid van markten toe te passen. Daarvoor is de globalisering te ver gevorderd. Zelf concurrerend produceren is veel moeilijker dan goedkoop importeren. Zonder beschermende maatregelen zal een industrie niet opbloeien. Hij verwacht dat de Afrikaanse landen wel zullen groeien, maar dan langzamer en volgens een ander model. Dat er wereldwijd convergentie zal blijven plaatsvinden is dan ook niet te danken aan de goede prestaties van de achterblijvers, maar aan de nog lagere groei in de westerse wereld.

Rodrik neemt uitgebreid de tijd om de vragen uit het publiek, meest studenten, te beantwoorden. Men vraagt naar adviezen over handelspolitiek in Afrika ('maybe exchange rate policy might slow down negative structural change'), maar ook of groei op zichzelf wel goed is ('it may indeed be overstated, because it includes depletion of resources'). Hij gaat enthousiast in op elke nieuwe suggestie uit het publiek. 'Dat typeert hem ook,' zegt Timmer naderhand. 'Hij is altijd nieuwsgierig en laat zich graag prikkelen door slimme studenten. Is voortdurend op zoek naar nieuwe ideeën. Dat is de vos in hem.'

TEKST > **WILLEM VAN REIJENDAM**
FOTO > **ANP / FRANK VAN BEEK**

FOTO REIJER BOXEM

Marcel Timmer (Veendam, 1970) is hoogleraar Economische groei en ontwikkeling aan de RUG en directeur van het Groningen Growth and Development Centre (GGDC). Hij is betrokken bij het opzetten en leiden van internationale onderzoeksprogramma's naar de succesfactoren van economische groei, onder meer gefinancierd door NWO, NSF en de EuropeseUnie. Hij is adviseur bij de Wereldbank, het Japanse Ministerie van Economische Zaken en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), hoofdauteur van *Economic Growth in Europe* (Cambridge, 2010) en publiceert in vooraanstaande economische tijdschriften.

2014 | 400 jaar
rijksuniversiteit groningen

Lustrumbode RUG 400: één van de negen faculteiten aan het woord / nummer 8

FOR INFINITY

for infinity 400

IN DE PRIJZEN

GRONINGEN / JAN 2014

> Ook in 2013 leverden FRW-medewerkers weer uitstekend werk. Viktor Venhorst sleepte de Gratama Wetenschapsprijs in de wacht en Christian Zuidema werd tot RUG-docent van het jaar uitgeroepen. Venhorst krijgt de prijs voor zijn onderzoek naar de mobiliteit van recent afgestudeerden, waarop hij in 2012 cum laude is gepromoveerd. Universitair docent Ruimtelijke Planning Zuidema – in 2011 cum laude gepromoveerd in Groningen – nam het op tegen acht collega's van andere faculteiten met een minicollege over lokale initiatieven op het gebied van duurzame energie. Zuidema 'grijpt het publiek bij de keel met prangende vragen, en reikt oplossingen aan,' aldus de jury. Zuidema's huidige onderzoek richt zich op het RUG-thema 'energy', vooral op de overgang van een grootschalig gecentraliseerd energielandschap naar een gedecentraliseerde kleinschalige energievoorziening.

OPRICHTING FACULTEIT DER RUIMTELIJKE WETENSCHAPPEN

GRONINGEN / 1 SEPT 1987

> Met ingang van het nieuwe studiejaar heeft de RUG een nieuwe, zelfstandige Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen, waarvan sociale geografie, planologie en demografie deel uitmaken. (Sociale) geografie is heeft ontwikkeld tot een subfaculteit binnen de Interfaculteit der Aardrijkskunde en Prehistorie. De studieprogramma's voor planologie en demografie ontstonden pas in de jaren zestig en zeventig bij die subfaculteit. De afgelopen jaren is het bovendien mogelijk

IN MEMORIAM

HENDRIK JACOB KEUNING (1904-1985)

Dinsdag 20 september is Hendrik Jacob Keuning overleden, Nederlands eerste hoogleraar in de Economische en Sociale Geografie. Keuning groeide op in Veendam als enig kind van een koperslager. Na de studies sociale en fysische geografie in Utrecht promoveerde Keuning in 1933 cum laude met een proefschrift over de Groninger Veenkoloniën. Zijn onderzoek, bezorgde hem de bijnaam 'ontdekker van de veenkoloniën'. In 1948 volgde zijn benoeming tot hoogleraar in Groningen. Tot zijn belangrijkste werken behoort *Mozaïek der functies*. Keuning is erelid van faculteitsverenging Ibn Battuta.

KAMERVRAGEN OVER WERKWIJZE DOCENT

DEN HAAG/ DECEMBER 1971

> Tweede Kamerleden hebben vragen gesteld over het functioneren van dr. W.F. Hermans, lector aan de Subfaculteit Geografie van de RUG. Volgens prof. dr. R. Tamsma, voorzitter van de subfaculteit, loopt Hermans – tevens schrijver – 'de kantjes eraf'. Hermans laat zich amper zien op het instituut en presteert zowel op het gebied van onderzoek als onderwijs onder-

maats. Zo weigert Hermans de eerstejaars studenten nog langer te onderwijzen, aangezien zij zich in zijn ogen onvoldoende voorbereiden op de colleges. Studenten durven de docent niet aan te spreken op zijn verzuim, omdat hij bekend staat als een 'bullebak'. Volgens Tamsma zijn er geen methoden om Hermans aan het werk te krijgen, aangezien hij een 'lector oude stijl is' en zelf kan beslissen hoe hij zijn onderwijs verzorgt. Hermans heeft de Kamervragen afgedaan als waanzin.

NOORDEN ALS **LEISURE RICH AREA**

GRONINGEN / JULI 2007

> Overal blokkendozen. Industrieterreinen van Sneek tot Groningen, langs de hele A7. Een verpau-

ontwikkeld, meent hoogleraar planologie Gert de Roo. 'West- en Noord-Nederland moeten niet met elkaar concurreren, ze moeten elkaar aanvul-

schreef hij het boek *LILA en de Planologie van de Contramal*.

sinds 1951 een zelfstandige studierichting in Groningen, die zich begin jaren zestig geworden af te studeren in de economische en regionale geografie.

perd landschap, bevolking die wegtrekt naar overvolle stedelijke gebieden. Zo zal het Noorden er in de toekomst uitzien als er geen nieuwe plannen voor ruimtelijke ordening worden

len. De rust en de ruimte van het Noorden zijn uniek. Het Noorden moet inzetten op een woon-, landschap- en leisure-economie.' Over de planologie van Living In Leisure-rich Areas

> *Windmolens versterken de lijnen van het landschap*

PROF.DR. GERT DE ROO
HOOGLERAAR PLANOLOGIE

> *Het beeld van Groningen als universiteitsstad is in het buitenland vaak beter dan bij de gemiddelde Nederlander*

PROF.DR. PIET PELLENBARG
EMERITUS HOOGLERAAR
ECONOMISCHE GEOGRAFIE

FOTO GERARD VAN STIJN

AANDACHT VOOR KINDERGROEI

GRONINGEN / 18 JUNI 2012

> Hinke Haisma, universitair docent aan de afdeling demografie, heeft een Vidi-beurs van het NWO toegewezen gekregen. Haar onderzoek naar groei en gewicht bij kinderen speelt zich af in Tanzania, Brazilië, India en Nederland. Behalve naar kilo's en centimeters gaat zij kijken naar socioculturele en biologische factoren die van invloed zijn op groei en gewicht. Kennis van deze factoren kan voorkomen dat voedingsadvies ouders van kleine kinderen van de regen in de drup helpt: 'Door een Indiase baby met ondergewicht bijvoorbeeld simpelweg stevig bij te voeden neemt de kans op suikerziekte toe. Advies op maat is dus van groot belang.'

AARDGAS MOET GOEDKOPER IN NOORDEN

GRONINGEN / 3 APRIL 1969

> De Groninger hoogleraar in de economische geografie, prof.dr. R. Tamsma, pleit voor een prijsdaling van aardgas van 25% voor afnemers in Noord-Nederland. Met goedkoper gas wordt het voor gasgrootverbruikers in de chemische industrie voor de hand liggend om zich in Groningen te vestigen. Tamsma wijst erop dat een prijsdaling in het Noorden gerechtvaardigd is, aangezien 'transportkosten van het gas nagenoeg ontbreken, en dat in 1967 de producerende maatschappij NAM-Staatsmijnen 182 miljoen gulden winst kon verdelen dankzij het Groninger gas.'

DECAAN INGE HUTTER / COMMENTAAR

Wij zijn de enige nog zelfstandige faculteit Ruimtelijke Wetenschappen in Nederland. Momenteel zitten we op zo'n 950 studenten, verdeeld over twee bachelor- en acht masteropleidingen. We groeien toe naar een middelgrote faculteit, maar proberen het communitygevoel vast te blijven houden. Onze studenten werken veel samen en het contact met de docent is hecht. Dit wordt ondersteund door het onderwijsprogramma. Door middel van zogenaamde Leerlijnen laten we vakken zo goed mogelijk op elkaar aansluiten. Vaardigheden zijn bij ons minstens zo belangrijk als kennis – studenten moeten conceptueel kunnen denken en communicatief vaardig zijn, dat leer je niet uit een boekje!

Bij ons staat internationalisering hoog op de agenda, we willen een faculteit zijn die in de wereld staat. Op dit moment komt meer dan 20% van de medewerkers uit het buitenland en zijn er zo'n 35 buitenlandse promovendi. Bij de Engelstalige masters is de helft van de studenten internationaal. In ons gezamenlijke facultaire onderzoeksprogramma richten we ons – regionaal, nationaal en internationaal – op onderzoek naar Well-being, Innovation and Spatial Transformation (tWIST). Daarbij is samenwerking met maatschappelijke partners van groot belang, zoals met RijksWaterStaat (RWS) en het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI), beide in Den Haag.

for infinity 400

Nagenieten?

Kijk op
www.rug400.nl

Nog veel meer foto's op
www.flickr.com/people/rug400

Allerlei filmpjes op YouTube
rug400, waaronder RUG400 aftermovie

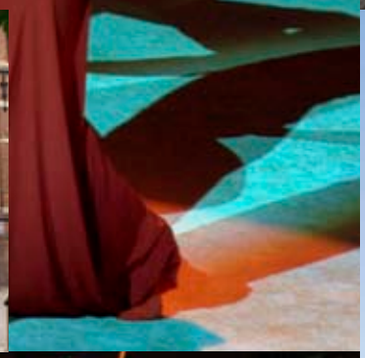

Netherlands should be sure of how it is used before they can happily respond to it.' > ETIENNE RUVEBANA, RECHTSGELEERDHEID, 12 JUNI 2014

Eerste HBS stond in Groningen

‘Een groote en blijvende weldaad’

Middelbare school Kamerlingh Onnes bestaat 150 jaar. Feest dus. Maar er is meer aan de hand. De oprichting in 1864 van deze Groningse school, de eerste HBS in het land, markeert een revolutie in het Nederlandse onderwijs. Thorbeckes Hogere Burgerscholen bleken een voedingsbodem voor een ‘tweede Gouden Eeuw’.

TEKST > **JURGEN TIEKSTRA** FOTO > **COR VAN DER VEEN / GEMEENTE GRONINGEN**

Aan de jarentachtiggevel van het gebouw kan men het niet zien. Maar middelbare school Kamerlingh Onnes aan de Eikenlaan in Groningen belichaamt een omwenteling in de Nederlandse geschiedenis. Die historie wordt weer eens in herinnering geroepen nu de school voor havo en vwo dit jaar haar 150-jarig bestaan viert.

Het Kamerlingh Onnes stamt af van de eerste Hogere Burgerschool (HBS) van Nederland, een nieuwe schoolvorm die een revolutie in het onderwijs ging betekenen. In 1863 voerde de liberaal Johan Thorbecke, toen de minister van Binnenlandse Zaken, een nieuwe wet op het middelbaar onderwijs in. ‘We gaan Mijne Heeren een groote en blijvende weldaad aan het land bewijzen’, sprak hij uit, toen ook de Eerste Kamer akkoord bleek. Hij bleek gelijk te krijgen.

Industrialisatie

Tot die tijd bestond het middelbaar onderwijs in Nederland voor een belangrijk deel uit ambachtsscholen en gymnasia. Die laatste waren het voorportaal voor de universiteit, maar besteedden vooral aandacht aan de klassieke talen. Moderne talen als Frans, Duits, Engels of zelfs Nederlands kwamen nauwelijks aan bod. Exacte vakken als scheikunde, natuurkunde en wiskunde waren helemaal niet aan de orde.
Thorbecke had een school voor ogen die juist díe stof zou onderwijzen. Dat was hard nodig, gezien de economische groei en de industrialisering van Nederland. Aan kennis van techniek en handel was een gebrek.

Nederland liep achter de feiten aan, vertelt Lucas Huttinga. Hij is geschiedenisleraar in ruste en oud-conrector van de Rijks HBS in Groningen, die later omgedoopt werd tot het Kamerlingh Onnes. ‘In Engeland moeten we de industriële revolutie plaatsen zo rond het derde kwart van de achttiende eeuw. Maar in Nederland komt de industrialisatie pas op gang in de tweede helft van de negentiende eeuw. Dat was mede te danken aan de industriële revolutie in Duitsland, waar vooral na de eenwording in 1870 een geweldige ontwikkeling plaats vond. Toen bleek echter dat wij in Nederland niet de mensen en de mogelijkheden hadden om in te steken op die nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen.’

Heike Kamerlingh Onnes in 1878

Nobelprijzen

De eerste Rijks HBS van Nederland werd in 1864 in Groningen gevestigd, aanvankelijk in een statig pand aan de Pelsterstraat en vijf jaar later in het nog altijd imposante, neoclassicistische gebouw aan de Grote Kruisstraat, inmiddels vertimmerd tot een luxe appartementencomplex.

Hier stapte in 1865 de elfjarige Heike Kamerlingh Onnes het schoolplein op. Deze zoon van een steenbakker uit Feerwerd – vader Harm had een dakpannenfabriek – zou later de Nobelprijs voor de Natuur-kunde winnen. En precies honderd jaar later stond geschiedenisstudent Huttinga hier als leraar voor de klas. ‘De stichting van de HBS’en heeft in algemene zin geleid tot wat men een tweede Gouden Eeuw noemt. Door de nadruk op die bètavakken werden mensen uit de burgerij aangetrokken die normaal gesproken niet verder gestudeerd zouden hebben. Dat heeft geleid tot een geweldige bèta-ontwikkeling van de wetenschappen in Nederland en daarmee tot een groot aantal Nobelprijswinnaars die bijna allemaal HBS’ers zijn geweest. Denk

Reünie
Kamerlingh Onnes 150 jaar

Conrector Bart Brouwers (RUG-alumnus economie 1975) nodigt alle oud-leerlingen van harte uit voor de reünie en het feest op **27 september 2014** ter gelegenheid van 150 jaar Kamerlingh Onnes. Informatie en aanmelding: **www.ko150.nl**
Tot de oud-leerlingen behoren behalve Heike Kamerlingh Onnes ook de onlangs overleden ruimtevaarder Wubbo Ockels, staatssecretaris Sharon Dijksma, voormalig collegevoorzitter rector magnificus Simon Kuipers, wielrenner Bauke Mollema (allen tevens oud-RUG-student) en voetballer Arjen Robben. Het reünieboek, á € 25,–, is te bestellen via **Ko150@reitdiep.nl**.

behalve aan Kamerlingh Onnes, aan Pieter Zeeman van de Rijks HBS Zierikzee en Hendrik Lorentz van de Rijks HBS Arnhem en natuurlijk de Groningse Nobelprijswinnaar Frits Zernike, die in Amsterdam de HBS bezocht.'

De nieuwe scholen hadden ook een weerslag op de universiteit in Groningen. Hoewel de HBS was bedoeld als eindopleiding, wilden veel HBS'ers doorstuderen. Dat was net in een tijd dat de universiteit allesbehalve bloeide. Het studentenaantal was in 1870, het jaar dat Kamerlingh Onnes colleges ging volgen, afgenomen tot honderdzeventig. Niet veel later werd er zelfs over gesproken om de academie te sluiten. Onder invloed van de HBS gingen de universiteiten ook moderne talen en exacte studies aanbieden. Zo trok de RUG – om HBS-leraren te helpen hun MO-akte moderne talen te behalen – de latere hoogleraar Barend Sijmons aan. 'De academie kreeg vlees op de botten,' zegt Huttinga. '

Strontkarren

De bèta-achtige faculteiten hebben na 1870 een grote sprong gemaakt. Voor die tijd was de universiteit eigenlijk vooral bedoeld voor studenten theologie, rechten of geneeskunde en waren studenten veelal nazaten van dominees, advocaten en bestuurders. Met de komst van de HBS werden ook de kinderen uit de burgerij hoog opgeleid, onder wie de kinderen van de Groningse industrieel Willem Scholten en tabaksfabrikant Theodorus Niemeijer. Die ommezwaai naar de exacte kennis en wetenschap heeft veel voor Nederland betekend, speculeert Huttinga. 'Om even heel negatief te doen: alfa's zijn vaak de mensen die sturen en begeleiden, maar de werkelijke vooruitgang komt van de techneuten.

Je kunt het je nu niet meer voorstellen, maar in de tijd waar we het nu over hebben, had bijna geen enkele stad in Nederland een acceptabel rioolstelsel en goede drinkwatervoorziening. Allerlei ziekten en plagen, zoals pest en cholera, zijn pas na aanleg daarvan bedwongen. Nog in de twintigste eeuw had je in Groningen strontkarren rondrijden. Je moet niet alles ophangen aan de komst van de HBS, er is altijd een wisselwerking, maar de HBS heeft heel duidelijk een push gegeven aan de grotere ontwikkeling van bredere lagen van de bevolking.'

Emancipatie

Ook de emancipatie van vrouwen kreeg een zetje. Nederlands eerste vrouwelijk dokter én doctor, Aletta Jacobs, ging als eerste meisje in ons land naar de Rijks HBS, in haar geboorteplaats Sappemeer. In 1871 werd zij, dankzij toestemming van minister Thorbecke en onder meer de ruggensteun van student Kamerlingh Onnes, bij hoge uitzondering als geneeskundestudent geaccepteerd op de universiteit in Groningen. Maar van die vrouwenemancipatie moet men zich niet al te veel voorstellen, denkt Huttinga. Het duurde tot 1906 voordat meisjes vrijelijk werden toegelaten zonder dat ze een apart toelatingsexamen hoefden te doen. Pas na de Tweede Wereldoorlog zaten in de schoolbanken van de Rijks HBS in Groningen evenveel meisjes als jongens.

Ruim honderd jaar na de onderwijswet van Thorbecke werd de HBS afgeschaft en vervangen door het havo en vwo. De basis daarvoor was de Mammoetwet van 1968. Inmiddels maakt het Kamerlingh Onnes deel uit van het Reitdiep College en is gevestigd aan de Eikenlaan. Het majestueuze pand aan de Grote Kruisstraat – met zijn statige entree, hoge plafonds en glazen koepel voor het sterrenkijken – werd in 1989 als school gesloten.

Slimme energie vergt hogere wiskunde

Slimme, smart grids, elektriciteitsnetwerken moeten gaan zorgen voor een nauwkeurige afstemming van vraag en aanbod. De wiskundigen Claudio de Persis, Jacquelien Scherpen en Arjan van der Schaft werpen zich op deze uiterst complexe puzzel, om het energienet klaar te maken voor een duurzame toekomst.

TEKST > **DOUWE VAN DER TUIN** FOTO > **NATIONALE BEELDBANK / RIEKUS REINDERS**

‘Het huidige energienet is ongeveer honderd jaar geleden ontwikkeld en het functioneert prima,’ vertelt Claudio de Persis. ‘Het is gebouwd op basis van eenrichtingsverkeer. De energiecentrale levert elektriciteit, de gebruiker neemt af. Heel overzichtelijk. Langzamerhand begint het minder overzichtelijk te worden: windmolens die alleen energie leveren als het waait, zonnestroom wanneer het licht is, of cv-ketels van particulieren die ook elektriciteit léveren. Duurzame energie zal in 2020 de standaard zijn. Zo’n verschuiving heeft gevolgen voor de stabiliteit van het stroomnet.’

WK-finale

‘Je koppelt namelijk allerlei ongelijksoortige fysische systemen aan elkaar,’ legt Arjan van der Schaft uit: ‘generatoren in energiecentrales, windturbines, zonnepanelen, allemaal met een eigen dynamica. Dat betekent dat je ze niet zomaar bij elkaar kunt optellen en voorspellen hoe het totale systeem zich gedraagt, daar heb je wiskundige modellen voor nodig.’

‘En dan heb je het alleen nog maar over de aanbodkant’, vult Jacquelien Scherpen aan. ‘De elektriciteitsvraag fluctueert ook. Natuurlijk zijn er standaardpieken, ’s ochtends als iedereen opstaat bijvoorbeeld, maar ook tijdens de WK-finale voetbal staat bijna iedere televisie plotseling aan.’

Wiskundig gezien een uiterst complexe uitdaging, vertelt Van der Schaft: ‘Iedereen kent de lineaire vergelijkingen nog wel van de middelbare school, met één of misschien een paar variabelen. Slimme energienetwerken, smart grids, van de toekomst zullen door al die energiebronnen verschuiven naar complexe dynamische systemen met honderden of zelfs duizenden variabelen. Dat los je niet zomaar op; daar moet je nieuwe wiskunde voor ontwikkelen.’

Intuïtie

Zo’n universeel model is hard nodig benadrukt De Persis: ‘ingenieurs werken in de praktijk met sterk vereenvoudigde modellen die in diezelfde praktijk zijn ontstaan. Op basis van intuïtie weten ze wel wat er ongeveer gebeurt. Maar door de toegenomen dynamiek en complexiteit lopen ze tegen de grenzen van hun intuïtie aan. Vergeet ook niet dat er een sterke economische dimensie aan de energielevering gekoppeld is. Iedereen mag een eigen energiemaatschappij kiezen en de meeste mensen willen energie tegen de laagst mogelijke prijs. Deze laag voegen we ook toe in onze modellen.’

Uiteindelijk streven de wiskundigen naar een universele formule die belangrijke waarden zoals vermogenstroom en voltage voorspellen, zonder dat het uitmaakt hoeveel variabelen er in het systeem zijn. Van der Schaft: ‘Een model moet inzicht geven in de stabiliteit van het systeem. Iedereen wil dat er continu 230 Volt met een frequentie van 50 Hz uit het stopcontact komt; ook overcapaciteit wil je voorkomen, want anders gaan de apparaten in je huis kapot. Maar hoe en waar moet je dan ingrijpen om het net stabiel te houden?

Hoogkerk

Duidelijk is dat de opslag van elektriciteit een essentieel regelmechanisme is in een netwerk met grote schommelingen. Scherpen: ‘Autoaccu’s kunnen als buffer dienen om tijdelijk elektriciteitsoverschotten op te slaan. Een koppeling met het gasnetwerk is ook een optie: een power-to-gas-installatie zet elektriciteit als het ware om in waterstofgas (H_2). Dat kun je opslaan en later weer omzetten in elektriciteit of direct in het gasnetwerk pompen. Misschien moet je elektriciteit ook wel weghalen, net zoals gas bij een overschot soms afgefakkeld wordt. Maar dat wil natuurlijk niemand.’

Vanzelfsprekend is het nog beter om vraag en aanbod perfect op elkaar af te stemmen. Scherpen: ‘Een slim netwerk bestaat uit twee lagen: een fysische netwerk waar de elektriciteit doorheen gaat en daarbovenop een communicatienetwerk om vraag en aanbod te matchen. Een klein netwerk van een groep gebruikers, een microgrid, aangesloten op het hoofdnetwerk zou dan ideaal zijn. De gebruikers in een microgrid zijn zoveel mogelijk zelfvoorzienend. In Hoogkerk is een kleinschalig project gestart, PowerMatching City (www.powermatchingcity.nl), waarbij een wijk als zo’n zelfstandig energiecluster functioneert. Op een moment dat iemand met zonnepanelen op een zonnige dag elektriciteit over heeft, wordt een paar huizen verderop automatisch de autoaccu geladen, of gaan de vriezers en koelkasten juist op dat moment aan.’

Tegelijkertijd lopen we hier tegen een lastig punt aan, meent De Persis: ‘Wij kunnen het wel allemaal bedenken en berekenen, maar mensen moeten het ook willen. Hoeveel autonomie willen mensen inleveren voor een betrouwbare en groene energievoorziening? Daarom werken we, behalve met economen en informatici, ook samen met de vakgroep omgevingspsychologie. Wij denken nu nog vooral in prijsoptimalisatie, dat stroomprijs voor consumenten de voornaamste overweging is bij elektriciteitsverbruik, maar misschien zijn andere factoren wel belangrijker. Op termijn willen we ook deze psychologische kant in onze modellen stoppen.’

Gelijkstroom

Microgrids zouden nog een ander voordeel kunnen hebben: ‘Misschien kunnen we in zulke lokale netwerken beter overstappen van wisselstroom op gelijkstroom,’ oppert Van der Schaft. ‘Zonnepanelen leveren namelijk gelijkstroom die we nu nog omzetten naar wisselstroom. Die omzetting resulteert in energieverlies. En dat terwijl de meeste apparatuur, computers, mobieltjes, gewoon op gelijkstroom werken.’ Scherpen: ‘Onze modellen zouden daar wel iets makkelijker van worden. Maar ach ja,’ grapt ze, ‘op die wisselstroom kunnen we weer nieuwe wiskunde loslaten, dat maakt het juist ook weer spannend.’

Topsector Energie

Energie is een van de drie grote onderzoeksthema’s waarmee de RUG zich profileert (www.rug.nl/research/energy). Het onderzoek naar slimme netwerken kreeg dit jaar een flinke impuls dankzij twee NWO-bijdragen in het kader van het topsectorenbeleid. De NWO honoreerde onderzoeksprojecten van Scherpen, Van der Schaft en De Persis binnen het URSES-project (Uncertainty Reduction in Smart Energy Systems) en een onderzoekssamenwerking met het Indiase Department of Science and Technology naar microgrids. Ook Internationaal telt Groningen mee in energieonderzoek. Van 7-11 juli was de RUG gastvrouw van het International Symposium on Mathematical Theory of Networks and Systems (www.rug.nl/mtns2014).

Arjan van der Schaft

(1955) studeerde wiskunde en promoveerde aan de RUG. Hoogleraar Toegepaste analyse bij het Johann Bernoulli Instituut voor Wiskunde en Informatica.

Claudio De Persis

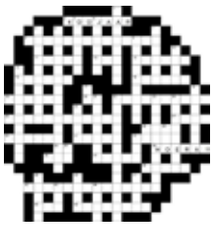
(Italië, 1970) studeerde elektrotechniek en promoveerde aan de Sapienza universiteit van Rome. Hoogleraar Intelligente Industriële Systemen bij het Instituut voor Technologie, Engineering en Management.

Jacquelien Scherpen

(1966) studeerde toegepaste wiskunde en promoveerde aan de Universiteit Twente. Hoogleraar Discrete technologie en productie-automatisering (DTPA) bij het Instituut voor Technologie, Engineering en Management.

Winnaar Lustrumcryptogram

Het Lustrumcryptogram dat alumnus Jelmer Steenhuis (NRC) speciaal ter gelegenheid van de viering van 400 jaar RUG maakte voor het aprilnummer van *Broerstraat 5*, heeft veel alumni plezier gedaan. Uit de goede inzendingen kwam Martinus van Hoorn (1946), alumnus wiskunde, als winnaar uit de bus van de hoofdprijs: € 50,–, te besteden in de Universiteits-winkel. Twintig andere inzenders van de goede oplossing krijgen als prijs het *Magazine 4∞* toegestuurd. De oplossing van het cryptogram staat inmiddels op onze website: www.rug.nl/broerstraat5.

Alumnus schreef verhaal

De rubriek 'Alumnus schrijft verhaal' leverde jarenlang prachtige inzendingen op. Deels zijn deze gepubliceerd in *Broersstraat 5*, maar alle staan ze op www.rug.nl/alumni/verhaal. Onder elke aflevering werd steeds een nieuw thema aangekondigd. Onderwerpen als 'de fiets', 'de studentenhap' en 'de kerstboom' riepen bij verhalenvertellers allerlei herinneringen op aan hun studententijd in Groningen. Maar, na het opperen van het laatste thema, 'het lustrum', bleef het merkwaardig stil. Geen enkele inzending... Toch wil de redactie van uw alumni-magazine het nog één keer proberen: Het thema voor het oktobernummer is 'Bij weer en wind'. Stuur uw verhaal van maximum 350 woorden uiterlijk 1 september 2014 naar redactieB5@rug.nl.

Foute muts

Mevrouw P.T.Wind-Zeilstra, geneeskunde 1950 en Magna Pete Abactis 1947-1948, wees in een e-mail op een fout die 'voor oud-leden van Magna Pete een gruwel' is. Het gaat om de foto van Sacha de Boer van de 'corps-student', die de tentoonstelling over vier eeuwen studeren in Stad afficheert: de jongeheer op de foto klemt onder zijn arm een Magna Pete-muts, terwijl het uitsluitend vrouwelijke studenten voorbehouden was lid te zijn van deze studentenvereniging. Vervangen van de muts is uiteraard onmogelijk, maar rechtzetten is bij deze gedaan, met dank aan oud-abactis Zeilstra. De tentoonstelling 'De student in Groningen 1614-2014' is nog t/m 31 augustus te bezoeken in het Groninger Museum.

Levie van Dam passed away

In Alumni Achteraf van december 2011 vertelden twee bijzondere alumni hun verhaal: bioloog Levie van Dam (100) en scheikundige Roelof Sijderius (99), beiden vitaal en nog actief genietend van het leven. Vorig jaar moest *Broerstraat 5* melden dat Sijderius begin dat jaar was overleden. Op 14 april 2014 is ook Van Dam overleden, zo berichtten zijn kinderen vanuit de VS: 'We are reminded that in this world there are both ephemerality and eternity in the fluctuating tides...' Foto Levie van Dam links en Roelof Sijderius rechts.

'De RUG is zeer belangrijk in mijn leven!'

Tijdens feestelijke bijeenkomsten rond het 400 jarig bestaan van de RUG gaven diverse alumni tijdens speeches, de telefooncampagne ten behoeve van de gift for infinity en op de crowdfunding site www.rugsteunt.nl aan dat hun Alma Mater zeer belangrijk is in hun leven. Veel alumni voelen zich verbonden met hun universiteit.

Wanneer en waarom ben je alumnus? Een alumnus – het woord is afkomstig uit het Latijn (*mv* alumni, *vr* alumna) – is een afgestudeerde van een universiteit of hogeschool. Je hoeft je er dus niet voor op te geven of aan te melden. Het behalen van je bul is het toegangsbewijs en je blijft na afstuderen of promoveren alumnus voor de rest van je leven. De RUG stuurt iedere alumnus, in principe, *Broerstraat 5* toe. Dit omdat we onze alumni op de hoogte willen houden van interessante ontwikkelingen aan de universiteit en in de wetenschap. Zo hopen we de verbondenheid tussen alumni en hun Alma Mater te bevorderen en te versterken.

Waarom zou je je als alumnus verbonden voelen? Voor sommigen speelt dit niet. Hun studietijd is iets uit het verleden. Zij zullen deze column waarschijnlijk niet lezen. Vele anderen zien hun studietijd als een bepalende factor voor hun toekomst en daar zijn ze dankbaar voor. Ze blijven geïnteresseerd in hun Alma Mater en willen dus ook graag dat het hun opleidingsinstituut goed gaat.

Onlangs belde het Ubbo Emmius Fonds, het alumnifonds van de RUG, met alumni en vroeg hen het lustrum-project 'the gift for infinity' te steunen. Tijdens deze campagne gaven veel alumni aan graag iets terug te doen voor alles dat ze op de universiteit hebben geleerd en meegekregen. Zij doneerden samen meer dan € 32.000. Dit bedrag komt ten goede aan het project 'Actief oud is goud'. Het is fantastisch om te zien dat zoveel alumni van alle faculteiten(!) hun Alma Mater zo'n warm hart toedragen dat zij bereid zijn om onderzoek financieel te ondersteunen.

Daarom zegt Martijn Verhoef op www.rugsteunt.nl: 'Als je gebeld wordt door de RUG... is er dan een andere keuze?' En Inez Euvermann schreef: 'De RUG is zeer belangrijk geweest in mijn leven. Veel succes met het onderzoek!' Kijk alstublieft nog even op www.rugsteunt.nl en klik op 'Actief oud is goud'.

Hartelijk dank!

Tienke Koning is directeur van het Ubbo Emmius Fonds

FOTO ROBERT VAN KEMPEN

Alumnireis 2015: Antarctica

De jaarlijkse alumnireis gaat in 2015 naar Antarctica. De reis vindt plaats van **13 februari t/m 3 maart** en staat onder leiding van prof.dr. Louwrens Hacquebord. Vanuit Ushuaia wordt er per boot onder andere afgereisd naar de Falklands, South Georgia, Charlotte Bay, Wilhelminabay en Deception Island. Er zijn nog enkele plaatsen beschikbaar voor deze bijzondere reis! De prijzen variëren van € 7.800 – 10.400 exclusief vlucht. Heeft u interesse in deelname of wilt u meer informatie ontvangen? Stuur dan een e-mail naar Louwrens Hacquebord: **l.hacquebord@rug.nl**.

Lustrum Alumnidag Fysisch-Mathematische Faculteits-vereniging

Op **zaterdag 13 december 2014** vindt de Lustrum Alumnidag van de Fysisch-Mathematische Faculteitsvereniging (FMF) plaats in Groningen. U kunt zich daarvoor nu al aanmelden. Kijk voor het programma en aanmelding op **www.fmf.nl**. De Alumnidag wordt gehouden in het kader van het 11e lustrum van FMF. Vanaf 5 november 2014 zullen twee maanden lang allerlei activiteiten plaatsvinden rond het thema 'Change', een onderwerp dat goed aansluit bij alle studierichtingen van FMF: (technische) natuurkunde, (toegepaste) wiskunde, sterrenkunde, informatica en kunstmatige intelligentie.

Alumnidag Apenheul zaterdag 4 oktober

Op Werelddierendag, **zaterdag 4 oktober**, organiseert het Ubbo Emmius Fonds een familiedag voor RUG-alumni én hun partners en kinderen in Apenheul te Apeldoorn. Dit is een extra familiefeestje ter ere van de 400ste verjaardag van de universiteit.
U en uw gezinsleden ontvangen een speciale korting op de entreeprijs: u betaalt € 10,– per persoon (normaal € 19,75 volwassenen en € 17,50 kinderen). Kinderen t/m 2 jaar mogen gratis naar Apenheul.
Dier, milieu en wetenschap staan op 4 oktober centraal. Topecologen, biologen, gedragswetenschappers en vogelonderzoekers van de RUG zullen gedurende de dag lezingen houden in het park. Zo gaat Maarten Loonen, onderzoeker met wereldfaam op het gebied van trekvogelonderzoek, vertellen over zijn onderzoek op Spitsbergen naar de Noordse stern. Er is een duolezing van een arts-onderzoeker van het Universitair Medisch Centrum Groningen en een dierenarts van Apenheul over ziekten bij mens en aap. Verder komen onderwerpen als bionica (wat kunnen we leren van de natuur?), dierengedrag en een aantal projecten van het Ubbo Emmius Fonds aan de orde. Het gros van de lezingen is ook geschikt voor kinderen.
Bovendien is er voor kinderen de Discovery truck: een rijdend laboratorium waar zij kunnen meedenken over de energie van morgen. En zelf leuke proeven doen. De truck is een samenwerking tussen de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen van de universiteit en GasTerra (zie www.jouwenergievanmorgen.nl).
Wijzigingen in dit programma zijn voorbehouden.
U kunt e-tickets kopen voor de Alumnidag via www.apenheul.nl/RUG. De in te voeren promotiecode is RUG400. Wees er snel bij, want er is een beperkt aantal tickets beschikbaar. Het maximum aantal tickets per alumnus is vijf.
Meer informatie: uef@rug.nl, (050) 363 75 95.
We hopen u te mogen verwelkomen op deze Alumnidag!

Ubbo Emmius Fonds 2013 in vogelvlucht

> 2013 was een goed jaar voor het Ubbo Emmius Fonds (UEF). Waar veel andere goede doelen het afgelopen jaar te maken hadden met afnemende campagneopbrengsten, wist het UEF juist een flinke groei te realiseren. Dankzij bemiddeling van het fonds verwierf de Rijksuniversiteit Groningen in 2013 maar liefst € 3.389.149 aan donaties (€ 1.321.084 aan giften en € 2.068.065 aan toezeggingen voor de komende jaren). Het succes is voor een belangrijk deel te danken aan de betrokkenheid van alumni. U bleek bereid op grote schaal te doneren via onder meer (bel)campagnes, alumnikringen en crowdfunding. Op www.ubboemmiusfonds.nl (jaaroverzichten) vindt u '2013 in vogelvlucht', het publieksjaarverslag van het UEF.

Belcampagne Junior Scientific Masterclass wederom succes

> In april en mei 2014 belden studenten van de Alumnidesk voor het vijfde opeenvolgende jaar met alumni geneeskunde en tandheelkunde. Doel was opnieuw geld bijeen te brengen voor de Junior Scientific Masterclass, de 'kweekvijver' voor (tand)artsen, die later patiëntenzorg willen combineren met wetenschappelijk onderzoek. Voor studenten van dit versnelde promotietraject zijn de extra kosten (voor bijvoorbeeld apparatuur, experimenten of bezoeken aan buitenlandse congressen) hoog. Dankzij deze fondsenwerving kunnen ze net die extra financiële speelruimte krijgen die nodig is om het maximale uit hun onderzoeksproject te halen. De belcampagne leverde dit jaar (voorlopig) daardoor € 19.421 op, dit is meer dan voorgaande jaren.

Vier nieuwe studenten Talent Grant Eric Bleumink Fonds

> Dank zij gulle donaties aan het Eric Bleumink Fonds kunnen vanaf september vier studenten uit de allerarmste landen een masterstudie aan de RUG volgen. Het zijn:

- Samiksha Ghimire (Nepal, Medical Pharmaceutical Sciences)
- Samuel Ng'ang'a Bakari (Kenya, Ecology and Evolution)
- Yonas Kiflom Tekle (Eritrea, International Financial Management)
- Jean Claude Rwibasira (Rwanda, Master Criminal law and criminology)

In december zal een nieuwe wervingscampagne voor het EBF starten. **Ondertussen blijven giften op NL 80 ABNA 0563 0989 61 welkom!**

Bankmutaties ABN Amro en TRIODOS

> Het Ubbo Emmius Fonds heeft onlangs zijn bankzaken ondergebracht bij de afdeling Instellingen en Charitas van de ABN Amro bank, omdat dit beter past bij het charitatieve karakter van het fonds. Als donateur van met name het Eric Bleumink Fonds zult u hiervan niets merken: de bankrekening blijft hetzelfde: NL 80 ABNA 0563 0989 61.
Daarnaast heeft het Ubbo Emmius Fonds een rekening bij de TRIODOS Bank NV geopend. Het bestuur had al langer de wens om duurzaam te gaan bankieren. Ook dit past goed bij het charitatieve karakter van ons fonds. Het is de bedoeling om vanaf deze zomer een gedeelte van het betalings- en incassoverkeer door de TRIODOS Bank te laten verzorgen. De rekeningen die de stichting tot nu toe aanhoudt bij de Rabobank zullen worden beëindigd. Incasso's zullen daardoor vanaf september plaatsvinden ten gunste van rekening NL 37 TRIO 0784 9060 09, te name van het Ubbo Emmius Fonds.

Gift for Infinity

> Het kan u bijna niet ontgaan zijn: de universiteit vierde dit voorjaar haar vierhonderdjarige bestaan. Tijdens de gehele lustrummaand was er aandacht voor de Gift for Infinity, waarbij op allerlei manieren aandacht werd gevraagd voor het onderzoek Actief Oud is Goud. Er werd gebeld met oud-studenten, eetcafés serveerden speciale Gift for Infinity-dagschotels, er was een Gift-evenement, een diner, medewerkers en onderzoekers van de RUG gaven een gastles rond het thema op scholen in de regio enzovoort enzovoort. De voorlopige opbrengst van de Gift for Infinity bedraagt € 117.609,–. Hartelijk dank! U kunt nog steeds doneren via www.rugsteunt.nl.

FOTO GASTON WALS

Gift for Infinity-diner in de Martinikerk

STELLING > 'Naarmate men ouder wordt neemt de waarde

Groningse Iceman

Lange tijd in een ijsbad liggen en in de winter in de Hoornse Plas zwemmen; de Groningse scheikundige Jan Willem Miel (34) draait er zijn hand niet voor om. Opgeleid door Wim Hof – bekend als de Iceman – geeft hij inmiddels zelf workshops over diens methode. TEKST > **CHRISTINE DIRKSE**

De media zijn zeer geïnteresseerd in alles wat Wim Hof doet, zeker nu blijkt dat ook anderen zijn 'kunstje' kunnen leren. Critici zetten de Iceman echter weg als 'zweverig type' en 'nieuwe Jomanda'. Jan Willem Miel ziet dat anders. 'De methode van Hof is juist heel aards. Je richt je namelijk op je eigen lichaam, in plaats van op iets buiten jezelf. De methode bestaat uit drie elementen: ademhaling, mindset en blootstelling aan koude.'

Overlevingsmodus

Diepe ademhaling is nodig om alle weefsels te voorzien van heel veel zuurstof, zodat er ook in extreme omstandigheden genoeg zuurstof is voor alle lichaamsprocessen. Bovendien zorgt zuurstof voor ontspanning en betere concentratie. Daardoor gaat mediteren gemakkelijker. Miel: 'Meditatie is erop gericht om de geest tot rust te brengen en te voelen wat er in het lichaam gebeurt. Door focus kun je jezelf in rust of juist in overlevingsmodus brengen en sluit je alles wat daar niet bij hoort buiten.'

Die state of mind maakt het mogelijk in een ijsbad te liggen zonder er direct uit te willen. 'Belangrijk is dat je je concentreert, bijvoorbeeld op de warmte die je buik moet produceren om je organen te beschermen. Zodra je die concentratie verliest, gaat het niet meer; dan moet je het ijswater uit.' Kou kan je dus helpen, in combinatie met die mindset, controle te krijgen over je ademhaling en zo je lichaam te voorzien van genoeg zuurstof.

De methode draait dan ook niet per se om het liggen in een ijsbad. 'Het mooie is dat die drie onderdelen elkaar versterken. De methode stelt je in staat je eigen grenzen meetbaar te verleggen, of je het nu doet voor de lol of om tegen ziekten te vechten. Koude kan het doel zijn, maar ook een middel.'

Zelf doet scheikundige Miel het vooral voor de lol, omdat het kan. 'Ons lichaam is gebouwd op het overleven van extreme omstandigheden. Maar in onze samenleving maken we die normaal gesproken niet meer mee. Op deze manier train je toch je lichaam daarop. Ik was nooit sportief, maar kan nu wel hardlopen, heel vaak achter elkaar opdrukken en bergen beklimmen. De combinatie van de ademhaling, meditatie en koude heeft me sterker gemaakt.' Enkele weken voor zijn promotie in februari beklom Miel met een groep onder leiding van Hof in zijn blote bast, de Kilimanjaro. In drie dagen. (Op www.ukrant.nl is te lezen hoe.)

Immuunsysteem

Dat gezonde jonge mannen de methode van Hof inderdaad konden leren, toonden Nijmeegse wetenschappers aan. Na een week training van Hof bleek uit hun reactie op extreme omstandigheden, vergeleken met een controlegroep, dat de getrainden inderdaad onbewuste processen als het immuunsysteem bewust kunnen aansturen. Miel is enthousiast. 'De methode raakt aan de grens van het wetenschappelijke en het alternatieve.'

Uit het onderzoek is de voorzichtige conclusie te trekken dat de methode van Hof gevolgen kan hebben voor behandeling van bepaalde ziekten. Zo gebruikt een deelnemer van de Kilimanjarogroep met reuma veel minder medicijnen en voelt hij zich beter sinds hij door Hof getraind is.

Toch waarschuwt Miel: 'Het zou geweldig zijn als de methode iets kan betekenen voor de geneeskunde, maar zolang dat niet aangetoond is, moet je daar heel voorzichtig mee zijn, om teleurstelling te voorkomen. Hof kan ook geen wonderen verrichten.'

TEKST > **MARJAN BROUWERS**
FOTO > **JEROEN VAN KOOTEN**

Verder denken over je ontwikkeling als bestuurder

Wie zijn bedrijf bezoekt moet helemaal achter op het terrein van Schiphol zijn. Op internet is Aircraft Fuel Supply zelfs helemaal niet te vinden. Vanwege beveiligingsredenen, vertelt General Manager **Klaas Winters** (57). Vanuit zijn kantoor op de eerste verdieping zijn de tien tanks gevuld met kerosine te zien. Erachter opstijgende en dalende vliegtuigen. Een fantastische werkplek, vlakbij de wereld van Peter Stuyvesant, zegt hij, met een hoofdknik naar de luchthaven. Na ruim tweeëntwintig jaar is hij die wereld nog lang niet moe.

Als zeventienjarige jongen, geboren en getogen in Almelo, wist hij al dat hij de wijde wereld in wilde. De grote vaart, dat was zijn droom. Hij ging naar de Kweekschool voor de Zeevaart in Amsterdam en wisselde school af met weekends in Almelo om een centje bij te verdienen als marktkoopman. Varen deed hij bij Shell. "Op de tankers van Shell heb ik nagenoeg de hele wereld gezien. Het liefst was ik kapitein geworden, maar dan moet je een lange adem hebben. Ondertussen hadden mijn vriendin en ik trouwplannen. Het plan was dat ze na de bruiloft een paar maanden mee zou varen en dat ik daarna een baan aan de wal zou zoeken als loods."

Dat plan viel in duigen toen hij het aanbod kreeg om per direct voor Shell in Zwolle te gaan werken. "Voor ons was dat de beste uitkomst. Ik ben van boord gegaan in Afrika en probeerde zo snel mogelijk thuis te komen. Vanwege problemen met mijn vliegticket was dat nog een hele toer. Uiteindelijk mocht ik mee, heb rennend het vliegtuig gehaald en zat ik de volgende dag op kennismakingsgesprek in Zwolle."

Aan de wal verkaste hij binnen een jaar naar Roermond, waar hij en zijn vrouw twee zoons kregen. Vijf jaar later had Shell een nieuwe baan voor hem: op Schiphol bij Aircraft Fuel Supply. "Dat is alweer tweeëntwintig jaar geleden. Na tien jaar operational manager ben ik directeur geworden."

Vier miljard liter kerosine per jaar

Aircraft Fuel Supply is een joint venture van een aantal oliemaatschappijen, KLM en een Amerikaanse bank. Winters: "Wij leveren kerosine aan alle maatschappijen die op Schiphol tanken. Vroeger werd de kerosine per schip aangevoerd. Vanwege het risico zijn die schepen vervangen door pijpleidingen vanuit Rotterdam en Amsterdam. Wij distribueren de kerosine voor heel Schiphol. Iedereen tankt bij ons. Wij slaan de kerosine op in onze tanks en leveren continu brandstof aan de luchthaven. Gemiddeld tanken er dagelijks 600 vliegtuigen op Schiphol, dat is zo'n twaalf miljoen liter per dag of omgerekend vier miljard liter per jaar."

Veiligheid voorop

Met tien enorme tanks gevuld met kerosine op het terrein is het helder dat veiligheid een belangrijk onderwerp is voor Winters. Bezoekers moeten thuis een online test

doen voor ze naar binnen mogen. Op het hele terrein gelden strenge veiligheidsrichtlijnen. Voor het personeel, bezoekers en zeker ook voor de directeur zelf. "Ik moet het goede voorbeeld geven. Een poosje geleden nam ik de kantoormedewerksters mee naar een kerosinetank die net was geleegd om schoongemaakt te worden. De dames wilden die tank wel een keer van binnen zien. Ik gaf ze een helm en een weggooioverall om hun kleding te beschermen en nam ze mee naar binnen. Achteraf hoorde ik de mannen morren. De dames droegen namelijk pumps in plaats van veiligheidsschoenen. Kijk, dat is dan mijn fout en dat heb ik meteen gezegd. Nog liever heb ik dat ze me zoiets van te voren zeggen. Daar werken we aan."

Project Meerkat: een verandertraject gericht op onderling vertrouwen

Vertrouwen op elkaar, dat is de essentie van het cultuurverandering die gaande is binnen AFS. Winters: "Project Meerkat noemen we dat. Ik zag een film over een groep meerkatten die aan het spelen waren. Twee meerkatten stonden op wacht en sloegen alarm bij onraad. In een flits waren ze allemaal verdwenen. In een bedrijf als het onze, waar we dagelijks werken met gevaarlijke stoffen, moet je voorbedacht zijn op gevaren en risico's. Je moet ervan doordrongen zijn dat er altijd iets onverwachts kan gebeuren. Het gaat erom dat je je verantwoordelijk voelt voor wat er om je heen gebeurt. Dat collega's elkaar alert maken op risico's. Dat je meteen iets doet in plaats van te denken dat een ander het wel oppakt. Dat traject loopt goed: het onderling vertrouwen is sterk verbeterd. Dat moeten we vast zien te houden."

Visie op veiligheid verder uitdragen

Zijn visie op veiligheid draagt hij ook uit als lid van het platform voor transportveiligheid. "Wij adviseren bestuurders over onveilige situaties. Toen de burgemeesters van de gemeenten langs de Betuwelijn en de HSL zich zorgen maakten over de veiligheid van goederentreinen die gevaarlijke stoffen vervoeren, hebben wij ze bijvoorbeeld in contact gebracht met bestuurders van gemeenten die daar veel ervaring mee hebben."

Dichter bij huis maakte hij zich hard voor de aanleg van een ondergronds leidingsysteem op Schiphol. "Dat is veiliger en duurzamer dan tankauto's met kerosine heen en weer te laten rijden." Verder ging hij aan de slag met de brandveiligheid van het westelijk havengebied. "In Engeland is in 2005 een brand geweest in een brandstofdepot die vijf dagen duurde. Ik vroeg me af of dat hier ook zou kunnen gebeuren." Hij ging in gesprek met andere bedrijven op het westelijk haventerrein en samen zorgden ze ervoor dat de Amsterdamse brandweer uitgerust werd om zo'n brand te blussen. "Dat plan wordt nu door andere Nederlandse industriegebieden overgenomen."

Op zoek naar verdieping

Uitgeleerd ben je nooit, is zijn mening en hij stimuleert zijn medewerkers om zich verder te ontwikkelen. "Ik heb zelf veel gehad aan een managementtraining voor kleine ondernemingen. Met een aantal cursisten heb ik nog steeds contact." Naarmate zijn bedrijf groeide merkte hij dat hij behoefte had om te sparren over onderwerpen die hij niet vaak meemaakte binnen AFS. Hoewel hij dagelijks in gesprek is met multinationals, is AFS met 25 man personeel een klein bedrijf. Voor Winters betekent dit dat hij af en toe flink moet schakelen. "Je hebt als ondernemer te maken met grote en kleine problemen van je bedrijf. Maar je zit ook als bestuurder om tafel met een bank om te onderhandelen over een investering van veertig miljoen. Dat moet je leren. Om daar meer inzicht in te krijgen heb ik me aangemeld voor de leergang Bestuurlijk Leiderschap van AOG School of Management."

Leren loslaten

De leergang is hem goed bevallen. Het was een eyeopener, zegt hij achteraf. "Ik ben van huis uit een techneut en ben me aan het ontwikkelen als generalist en bestuurder. Je bent als directeur gewend om je overal mee te bemoeien en je moet leren om zaken aan je personeel over te laten. Je kunt niet alles zelf doen. Je gaat op een andere manier leidinggeven. Dat kost tijd en energie, maar uiteindelijk levert het je veel op. Wat ik bij deze leergang vooral heb geleerd is beter luisteren, mensen hun kant van het verhaal te laten vertellen. Ik vond het zo interessant dat ik overweeg om me volgend jaar aan te melden voor de Comenius-leergang in Amerika."

Startdata najaar 2014	
dinsdag 9 september	Bedrijfskunde en Leiderschap - Groningen
woensdag 10 september	Bedrijfskunde en Leiderschap - Leusden
vrijdag 19 september	Master of Facility Management & Vastgoed (MFM)
donderdag 24 september	Lean in de Zorg
maandag 6 oktober	Kop MBA
woensdag 8 oktober	Afstudeertraject Flexibel Academisch Masterprogramma
maandag 27 oktober	Business Development en Innovatie
maandag 27 oktober	Visie op werk & HR
dinsdag 28 oktober	HR-Strateeg
donderdag 30 oktober	Organisatie, Zingeving en Ethiek
donderdag 30 oktober	Verandermanagement
dinsdag 4 november	Strategisch Leiderschap
woensdag 5 november	Publieke Strategie en Leiderschap
maandag 10 november	Psychologie in Organisaties
dinsdag 11 november	Leiderschap in Duurzaamheid
woensdag 12 november	Talent en Organisatieontwikkeling
donderdag 13 november	Merkmanagement
donderdag 13 november	Klantstrateeg
donderdag 20 november	Digitaal Leiderschap
maandag 1 december	Bestuurlijk Leiderschap
donderdag 11 december	Strategisch Ondernemen met Arbeid

Proefcollege bezoeken?
Kijk op **www.aog.nl**

AOG school of management
amersfoort / groningen

Academie-portretten

Aanwinsten

Sinds de stichting in 1614 heeft de Groningse universiteit de traditie dat het portret van emeriti-hoogleraren wordt aangeboden aan de alma mater.

K. Duppen †
Initieel onderwijs en femtoseconde laserspectroscopie (1999-2011)
door Fred Schley

M.R. Mok
Recht der economische ordening (1970-1997)
door Anju van Wersch

Inlichtingen over schenking van portretten: emeritus prof.dr. G. Boering, tel. (050) 541 6483 / gtboering@hetnet.nl of directeur Universiteitsmuseum Rolf ter Sluis, r.ter.sluis@rug.nl. Meer afbeeldingen staan op www.rug.nl/museum.

Oraties

Tenzij anders vermeld beginnen oraties om 16.15 uur. Meer informatie: afdeling Communicatie, tel. (050) 363 4444, communicatie@rug.nl of raadpleeg de rubriek 'Nieuws en agenda' op www.rug.nl. Wijzigingen en vergissingen voorbehouden.

MEDISCHE WETENSCHAPPEN

9 september 2014
prof.dr. A.A.E. (Eduard) Verhagen
Kindergeneeskunde

16 september 2014
prof.dr. A.M.G.A. (Anne Marie) de Smet
Intensive care geneeskunde

23 september 2014
prof.dr. J.J.H.M. (Jan Jaap) Erwich
Obstetrie, i.h.b. preventie van *perinatale sterfte*

23 september 2014
prof.dr. S.A. (Sicco) Scherjon
Obstetrie

21 oktober
prof.dr. C.A. (Coen) Stegeman
Nefrologie

WISKUNDE EN NATUUR-WETENSCHAPPEN

30 september 2014
prof.dr. E.N. (Eric) van Roon
Klinische farmacotherapie

11 november 2014
prof.dr. A. (Amina) Helmi
Dynamica, structuur en evolutie van de melkweg

GEDRAGS- EN MAATSCHAPPIJ-WETENSCHAPPEN

7 oktober 2014
prof.dr. M.M. (Monicque) Lorist
Cognitieve psychofysiologie

RECHTSGELEERDHEID

14 oktober 2014
prof.mr.dr. G.A. (Gerrit) van der Veen
Milieurecht

LETTEREN

28 oktober 2014
prof.dr. C.J.W. (Jan-Wouter) Zwart
Theoretische linguïstiek

4 november 2014
prof.dr. R.M. (Raingard) Esser
Vroegmoderne Geschiedenis

Varia

Tien inspirerende eredoctoren

Stuk voor stuk zijn het open geesten met een droom. Tijdens haar lustrumviering heeft de universiteit tien eredoctoraten uitgereikt. De negen faculteiten hadden elk een wetenschappelijke coryfee voorgedragen en aan Paul Polman werd een eredoctoraat verleend vanwege uitzonderlijke maatschappelijke verdiensten. In *Broerstraat 5* heeft u interviews met twee van de wetenschappers – Michael Schudson en Dani Rodrik – en met Polman kunnen lezen. Waarom de tien eredoctoren een lichtend voorbeeld zijn voor de Groningse universiteit moge duidelijk worden uit de interviews met hen, opgenomen in hun eigen werkomgeving. De tien films zijn, in een korte en een langere versie, te bekijken via www.rug.nl/eredoctoraten-2014.

Colofon

29e jaargang
2e nummer/juli 2014
ISSN 0921-1721

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden en gepromoveerden van de Rijksuniversiteit Groningen, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. *Broerstraat 5* wil ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!

Redactieadres
Redactie Broerstraat 5
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 52 36
redactieB5@rug.nl

Internet
www.rug.nl/broerstraat5

Volg de RUG op

Redactie
Fenneke Colstee-Wieringa
Gert Gritter
Josca Westerhof
Bert Wolfkamp

Hoofdredactie
Fenneke Colstee-Wieringa

Ontwerp en lay-out
In Ontwerp, Assen

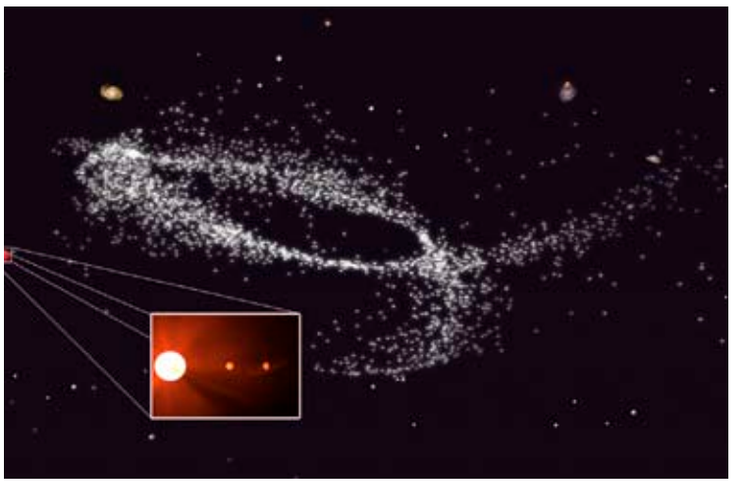
Druk
Habo DaCosta, Vianen
Oplage 76.000

Adreswijzigingen
De RUG hecht veel waarde aan contact met oud-studenten. Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om. Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, dan kunt u zich wenden tot:

Alumnirelaties RUG
Rijksuniversiteit Groningen
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 30 61
alumni@rug.nl

Planeet rond Ster van Kapteyn geschikt voor leven

Een internationaal team van sterrenkundigen heeft twee nieuwe planeten ontdekt die draaien rond de Ster van Kapteyn, een zeer oude ster op relatief korte afstand van onze Zon. De ster – een rode dwerg – is met een amateur-telescoop zichtbaar in het zuidelijke sterrenbeeld Schilder en werd in 1897 ontdekt door de Groningse hoogleraar sterrenkunde Jacobus Kapteyn. Een van de twee planeten staat op een zodanige afstand van de ster dat er vloeibaar water aanwezig kan zijn, wat een voorwaarde wordt geacht voor het ontstaan van leven. www.rug.nl/sciencelinx-kapteynster

Wubbo Ockels †

Wubbo Ockels is op 18 mei 2014 op 68-jarige leeftijd overleden. De Groningse wis- en natuurkundige was Nederlands eerste ruimtevaarder. Een alumnus om trots op te zijn. Ontroerd zag hij vanuit zijn ruimtecapsule onze wereld als een klein bolletje in het immense heelal. Het enige dat we hebben. Zo kwetsbaar. Eenmaal terug op aarde ging hij zich inzetten voor duurzame oplossingen om haar te beschermen. Hij verwierf hoogleraarschappen in Delft en Groningen en heeft vele mede-planeetbewoners begeesterd met zijn ideeën. In Ain Wondre Stad van april 2008 (www.rug.nl/broerstraat5) haalde hij herinneringen op aan zijn studententijd.

Like us on facebook!
www.facebook.com/universiteitswinkel

rijksuniversiteit groningen

Universiteitswinkel

10% korting voor alumni
Vouchercode AKXNU

Lustrumset ansichtkaarten en postzegels
prijs € 4,95

Thermosfles
prijs € 14,95

Lustrum stropdas
prijs € 14,95

Bestel via onze webshop: www.rug.nl/winkel

Universiteitswinkel
Oude Kijk in 't Jatstraat 39
www.rug.nl/winkel

Bestellen
T (050) 363 27 00
F (050) 363 72 00
E universiteitswinkel@rug.nl

www.rug.nl/winkel

Uw studententijd herbeleven en genieten in hartje Groningen?

Boek nu een drie daags weekendarrangement en beleef Groningen zoals u dat vroeger ook heeft gedaan en verblijf in hartje centrum in het University Hotel Groningen.

€ 79,50
per persoon

Het arrangement
- 2x overnachting op een comfortabele kamer
- 2x ontbijtbuffet

Op basis van een tweepersoons-kamer, toeslag één persoon 17,50 p.p.p.n.

Boek nu extra voordelig!
Boek nu met de speciale inlogcode en maak gebruik van dit voordelige arrangement.
Ga naar online reserveren en dan naar boeken met toegangscode (rechts bovenin het scherm) en gebruik de code: *Alumni*

rijksuniversiteit groningen
university hotel

Kleine Kromme Elleboog 7-b
9712 BS Groningen
t (+31) (0)50 - 3113424
e hotel@rug.nl
www.universityhotel.nl

Wijsbegeerte is zo'n studie waarmee je haast altijd 'iets anders' gaat doen. De ene filosoof werd streektaalfunctionaris voor het Gronings. De ander bleef het vakgebied toch trouw met een promotieplaats in Maastricht.

TEKST > **ELLIS ELLENBROEK**
FOTO (L) > **JEROEN VAN KOOTEN**
FOTO (R) > **JONATHAN VOS**

ELINE BRONTSEMA (25)

STUDIE > wijsbegeerte van 2006 - 2010
IS > streektaalfunctionaris provincie Groningen
HUISHOUDEN > woont samen met Samuel (28), RUG-alumnus natuurkunde
HUIS > appartement in binnenstad Groningen
BRUTO MAANDSALARIS > 2043 euro (werkt 70 procent)
www.hetverhaalvanhetgronings.nl

'Ik had eerst een baan als projectmedewerker bij NEXT, het loopbaancentrum voor RUG-studenten. Toen ze iemand zochten voor onderzoek naar het Gronings wist ik: Dat is echt iets voor mij. Begin 2013 kwam ik als onderzoeksmedewerker in dienst bij het Bureau Groninger Taal en Cultuur. Het was de bedoeling dat ik ook streektaalfunctionaris zou worden. Anders dan bij NEXT ben ik als streektaalfunctionaris continu in de aandacht. Ik krijg enthousiaste reacties. Zoals: "Wat leuk dat zo'n jong iemand Gronings spreekt en zich niet schaamt". Buren van mijn moeder, die in Delfzijl woont, brengen haar krantenknipsels. "Kijk, ze staat er weer in." Ik ben opgegroeid in 't Zandt. Mijn ouders spraken Gronings tegen elkaar, maar tegen mij Nederlands. Ik heb het opgepikt door te luisteren. Dat zie je vaker bij mensen van mijn generatie. Nu spreek ik Gronings op mijn werk en ik voel me er goed bij. Een streektaalfunctionaris doet onderzoek en probeert het gebruik van de taal en de belangstelling ervoor te vergroten. Ik breng het Gronings in beeld. Mijn digitale onderzoeksproject heet Vroag en Antwoord. In welke regio spreken ze wat, welke woorden worden gebruikt en welke juist niet meer? Vinden nieuwe woorden als webstee voor website of gleerbred voor tablet ook hun weg? We vergelijken de situatie met onderzoek dat mijn voorganger Siemon Reker dertig jaar geleden deed. Met hem heb ik ook een boekje uitgebracht, Asjeblieft!, over Groninger tussenwerpsels en uitroepen. "Harregat, mien laive schepsel, mien laive tiedpot." Als ik met iemand over mijn baan praat, krijg ik vrijwel direct de vraag, met een deprimerende ondertoon, of het Gronings wel blijft bestaan. Misschien dat de taal ooit uitsterft, ik kan dat in mijn eentje niet voorkomen. Maar we leven nu en nu probeer ik de taal levend te houden. Het is fantastisch dat maar liefst 1600 mensen meedoen aan onze enquêtes. Ik doe er wekelijks verslag van in het *Dagblad van het Noorden* en op RTV Noord.'

GILI YARON (32)

STUDIE > wijsbegeerte van 2001 - 2009
IS > PhD in Maastricht bij de faculteit Health, Medicine en Life Sciences
HUISHOUDEN > getrouwd met Ferdie (29), RUG-alumnus communicatiewetenschappen; dochters Aya (6) en Mimi (0)
HUIS > eengezinswoning in Maastricht
BRUTO MAANDSALARIS > 2033 euro (op basis van vier dagen)

'Ik had altijd in mijn hoofd dat ik psychologie wilde studeren. Ik begon er aan maar vond het helemaal niks. In een zaal met vijfhonderd studenten. Filosofie beviel echt heel goed. We gingen de diepte in over wat ik interessant vind: Wat voor gek wezen is de mens? Bij filosofie vond ik antwoorden en nog veel meer interessante vragen en ik werd er goed begeleid. Ik leerde er vertrouwen hebben in mijn eigen kunnen als denker en als schrijver. Ik ben afgestudeerd op het denken van Michel Foucault. Hij kijkt erg naar lichamelijkheid, dat vind ik heel interessant. Na mijn studie moest ik bijkomen van die laatste heftige periode, het schrijven van een scriptie met een baby. Ik solliciteerde in 2011 bij de Universiteit Maastricht op een plaats binnen het NWO-Vidi-project van filosofe Jenny Slatman. Zij doet onderzoek naar hoe het hebben van een gemankeerd lichaam ingrijpt op iemands persoonlijkheid. Ik interview mensen die kanker in het gezicht hebben gehad en daardoor een afwijkend uiterlijk hebben. Ik wou een onderwerp waar ik passie voor heb, en niet de hele dag in een ivoren toren zitten. Schrijven en lezen is mijn werk. Maar ik wil niet enkel in teksten leven en ademen, dan word ik gek. Ik heb veel mazzel gehad met waar ik nu zit, al denk ik dat ik ook best goed ben in wat ik doe. De toekomst? Daar sta ik net zo open in als toen ik afstudeerde. Ik heb een basisvertrouwen dat ik ergens kom waar ik graag wil zijn. Het vrouwelijk lichaam, de genderdiscussie boeit mij mateloos. Idealiter doe ik fifty-fifty onderwijs en onderzoek. Lesgeven heb ik tijdens mijn studie en vlak erna geleerd, door verschillende studentassistentschappen die ik in Groningen had. En doordat ik werkte als instructeur in klimcentrum Bjoeks. Ik kan goed voor groepen mensen staan zonder angst. De baas zijn over wat er gebeurt, een grapje maken, alles in goede banen leiden. Ze moeten niet met je weglopen, dan raak je je autoriteit kwijt. Dat is me één of twee keer gebeurd, dat waren harde lessen.'